

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
חיי שרה
מרחשון ה'תשע"ו ב'שכ"ז
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

על חקירות ומחקרים.

דרך הפסיקה בק"ק תימן יע"א, מעט עניינים שהעלה מהרי"ץ זיע"א בספריו ואשר
אעפ"כ לא נהגו כמותם.

בירור חשיבות עניין עצימת העיניים בתפילה, ומנהג אבותינו נע"ג בזה.
בעניין הקוראים פרשת ציצית במרוצה.

פתרון החידה עשר בעשר וכו'.

גילוי תבלאל כת"י מתימן מלפני 370 שנה.

הערבים הישמעאלים וספרם קוראן [קורען], ההשקפה הנכונה ודעת-תורתנו הקדושה
בהתייחסות לערבים בזמנינו, 'ומשמע ודומה ומשא'.

איסור התגרות באומות ואיסור עלייה להר הבית, וצורך החיזוק בענייני קדושה
וצניעות.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 451

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 327

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,
וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741. נא לתאם זאת לפני השיעור.
והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים,
ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

על חקירות ומחקרים. דרך הפסיקה בק"ק תימן יע"א, מעט עניינים שהעלה מהרי"ץ זיע"א בספריו ואשר אעפ"כ לא נהגו כמותם.

בגמרא מסכת יבמות [דף ק"ה ע"ב] איתא, רבי חייא ורבי שמעון בר רבי, הוו יתבי. פתח חד מינייהו ואמר, המתפלל צריך שיתן עינו למטה, שנאמר [מלכים א' ט', ג'] וְהָיוּ עֵינָיו וְלִפְּי שָׁם כָּל הַיָּמִים. וחד אמר, עינו למעלה, שנאמר [איכה ג', מ"א] נְשָׂא לְבַבְנוּ אֶל כַּפָּיִם. אדהכי, אתא ר' ישמעאל בר' יוסי לגבייהו. אמר להו, במאי עסקיתו? אמרו ליה, בתפלה. אמר להו, כך אמר אבא, המתפלל צריך שיתן עינו למטה, ולבו למעלה, כדי שיתקיימו שני מקראות הללו.

רבינו הרמב"ם, מביא זאת להלכה [בפרק חמישי מהל' תפילה הלכה ד', וז"ל, כשהוא עומד בתפילה, צריך לכוין את רגליו זו בצד זו. ונותן עינו למטה, כאילו הוא מביט לארץ. ויהיה לבו פנוי למעלה, כאילו הוא עומד בשמים. ומניח ידיו על לבו כפותין, הימנית על השמאלית, ועומד כעבד לפני רבו באימה ביראה ופחד. ולא יניח ידיו על חלציו וכו' ע"כ. כמו"כ, מרן בשלחן ערוך [או"ח סימן צ"ה סעיף ב'] כתב וז"ל, צריך שיכוף ראשו מעט, שיהיו עינו למטה לארץ, ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש, ובלבו יכוין למעלה לשמים ע"כ.

קיבלתי זה מקרוב מכתב, ובו מספר שאלות והערות ודיונים, מאת ידידנו הרב בן ציון צדוק הי"ו מהעיר קרית ספר ת"ו, בכמה נושאים. הנושא הראשון, הוא בעניין דלעיל. וז"ל, בשיטת מהרי"ץ בפסיקת ההלכה. באתי בזה לדבר אודות מה שכב' הרב כתב כמה וכמה פעמים, ששיטת מהרי"ץ שבמנהגים אנחנו הולכים כמו הרמב"ם, ובהלכות כמו מרן. ועיינתי בזה עיון רב בספרי מהרי"ץ וכו'.

כידוע שקדמונינו נהגו בכל דרכם על פי הרמב"ם, וכן נהגו בכל ארצות המזרח התיכון. מצרים, סוריה, בבל, ועוד. כשהגיעו ספרי מרן לתימן, הושפעו ממנו רבות. כידוע למעיין בכתבי האחרונים מחכמי תימן. והראשון שהכניס לסידורי תימן נוסחאות ספרדים ופסקי מרן, היה מהר"י ונה. למרות שעיקרו ויסודו עפ"י הרמב"ם, הוא שילב מדברי מרן ומדברי האחרונים והמקובלים, כדי לצאת ידי חובת כל הדעות. וממנו למד מהרי"ץ. ולכן, באגדתא דפסחא מהדורא קמא כתב לברך על כוס ראשון ושלישי, טיבול בחומץ, וכדומה.

כעבור זמן, מהרי"ץ חזר בו, ולאחר שחזר בו הוא חיבר את ספרו עין חיים. השאלה היא, ממה חזר בו וכו'. אין פנאי להיכנס לכך כעת, לפרט הזה. אולי יותר מאוחר, בשיעור נוסף, בל"נ.

ובהמשך הוא כותב כך, מה שמהרי"ץ העלה הלכות רבות שעד היום לא נוהגים אותם, כגון לפסוע שלש פסיעות לפני תפילת העמידה, לעצום עיניים בעת התפילה, לעמוד כשאומרים 'זפורס עלינו סוכת שלומך' בליל שבת, ועוד דברים כיוצא בזה, מוכיח שגם אחרי שהוא חזר בו, עדיין הוא נשאר דבוק בשיטת מהר"י ונה.

כעת אשלים קטע נוסף, ממה שהוא כתב בהתחלה, מפני שהדבר משמעותי מאד. דילגתי אותו קודם בכוונה, כדי לא לפתוח בנושא זה. הוא כתב כך, רציתי לחוות דעתי, ומה שאני כותב זה אחרי עיון רב בספרי מהרי"ץ, ולאור הרקע ההיסטורי שקדם לתקופת מהרי"ץ.

כאן ישנה נקודה, אשר לפי דעתי, היא שורש הבעי"א. הסגנון הזה, "הרקע ההיסטורי", הוא קצת בעייתי.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ישנה דעת תורה, כמו גדולי התורה, בדוגמת החיד"א, אשר גם היה בעל הבנה רחבה וידיעות רחבות בכל חלקי התורה, וגם בחקירות של כתבי יד, וגם בקבלה. ממש, איש האשכולות, איש שהכל בו. הדבר מפורסם בעולם. כמו כן, גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א. רואים כי אצלם היה את העניין של לחקור, לא לפחד מכלום, ולומר את המסקנות, אבל הדבר מצריך שיקול דעת תורה. ישנו הבדל גדול, בין אדם המסתכל מבחוץ, לבין אדם המסתכל מבפנים.

לדוגמא, אם למישהו מתוך המחנה שלנו, מתוך עולם התורה, תהיה איזו ביקורת על דברים מסויימים, אזי בסדר, הוא מעיר והדבר נשמע טוב. אבל לפעמים, כאשר ישנם אנשים מבחוץ, אשר מבקרים זאת, ההבדל הוא שמים וארץ. זה לא שאין ביקורת, תמיד יש על מה להעיר, אבל מי שבא לבקר מבחוץ, רואים שזהו אדם זר, אשר יש לו מטרה להטיל שיקוצים. אבל מי שמבקר מבפנים, הוא בא לתקן, והדבר כואב לו. אפשר לדעת, מי אוהב ומי אויב.

אם כן, כאשר נכנסים לתוך העניינים, מבינים דברים רבים, אשר אינם נראים על ידי החיפוש מבחוץ.

לכן, לגבי הנקודה הזאת שהוא כותב במכתבו, כי ישנם כמה דברים אשר העלה אותם מהרי"ץ בעץ חיים להלכה, אולם הרבה עד היום לא נוהגים בהם, כגון לפסוע ג' פסיעות קדימה לפני תפילת העמידה. אכן הדבר נכון, מהרי"ץ מביא זאת [בעץ חיים ח"א דף מ' ע"ב] בשם הרוקח, כשיחפוץ להתפלל, ילך לפניו ג' פסיעות, כנגד ג' הגשות לתפילה. ויגש אברהם, ויגש יהודה, ויגש אליהו ע"כ. ואינני יודע, אם נהגו כך בזמן מהרי"ץ. הוא כתב זאת, בתורת דבר פשוט, אך הוא לא כתב, כי כך נוהגים. יכול להיות, שחלקם נהגו כך. אבל לגופו של עניין, זהו כפי שדיברנו בזמנו [שיעור מוצש"ק משפטים ה'תש"ע], בעניין הכאה על הלב באמירת 'אשמנו בגדנו'.

מצד אחד, ישנה מגמה אצל היהודים, לחקור כל דבר לעומק, וזה בעיקרו דבר טוב, הנוגע לעוד כמה עניינים, אשר אולי נדבר עליהם בל"נ בהמשך השיעור. נזכיר כעת, רק באופן כללי. למשל, הרי דיברנו בעבר [שיעור מוצש"ק בראשית ה'תשע"ז], כי אצל הישמעאלים, אין את המושג 'לחקור'. אין דבר כזה, חקירות. גם אצל הנצרים. אין לחקור ביסודי הדת שלהם. והסיבה היא, כי הדבר בנוי על שקר. הם מפחדים, שיתפסו זאת, באם יחקרו ויחטטו יותר מדאי.

בעל הספר נחלת יוסף, חיברו הר"ר שמואל בן יוסף ישועה זצ"ל, הוא היה גברא רבא, חכם מופלא מהעיר עדן שבארץ תימן, כותב בפרק י"ד [דף ע"א] מלים חזקות מאד בעניין זה. וז"ל, תורתנו הקדושה, לא תירא ולא תיחת מפני שמש התבונה והמחקר. עם ישראל, שונה מכל אומות העולם. אצלם, הם מפחדים שיעשו חקירות, כי מי יודע לאיזה מסקנות יגיעו מכך. אבל התורה, לא תירא ולא תיחת מכך. כל מה שיוסיף שמש התבונה להאיר אור על היהדות, כן יוסף להאיר אור גם על היופי וההדר אשר בתורתנו. כי תתעלה התורה מעלה מעלה, על כל אלפי רבבות ספרי המחקר. אדרבה, כל כמה שתחקור, תגלה יותר את האמת.

אבל, צריך לדעת, איך לחקור? ראשית, צריך שתהיה לאדם יראת שמים, ושתהיה לו דעת תורה. אנחנו אומרים בליל שבת, במזמור 'לכו נרננה', **אֲשֶׁר בִּידוֹ מַחְקְרֵי אֶרֶץ וְתַהֲלִים צִיָּה, דו**. אומר מהרי"ץ זיע"א ובעץ חיים ח"א דף צ"ט עמוד א', עניינו רוב החיפוש.

הבעיא היא, שרוב החוקרים, הם בדר"כ שטחיים. הם "מחפשים". אדם המחפש, הוא עובר על הדברים מלמעלה, אבל אינו נכנס לעומק העניינים. הוא כמו אדם, המסתכל על הפרי מבחוץ, מן הקליפה. הוא לא נכנס לתוך העניין, לתוך הפרי, לתוך הטעם וכו', אלא רק מבחוץ, וכך הוא מגיע למסקנות. אבל כאשר

מהרי"ץ מביא זאת, ולא נהגו כן. א"כ, אחת מן השתים. או שבזמנו נהגו כך, ולאחר מכן משום מה הפסיקו זאת, או שכך נהגו יחידי סגולה. העיקר הוא שמהרי"ץ מביא לנו את זאת, רוצה עכ"פ להנהיג כך, כיון שזהו דבר טוב.

הרי הכלל אצל מהרי"ץ הוא, מהיות טוב אל תִּקְרָא רע. לא להסתכל, בצורה יבשה. מה נהגו בעבר אבותינו, ומה לא נהגו? כן או לא? וזהו. אלא, כפי שהבאנו מספר פעמים, את המשל שאני רגיל לומר מן השוקולד. אבותינו לא אכלו שוקולד, לא בגלל שהשוקולד אינו טעים, אלא בגלל שלא היה להם שוקולד. כל עניין השוקולד לא הופץ בעולם אלא מלפני כשלוש מאות שנה, ותו לא. הובא אז מארצות המזרח הרחוק. אינך יכול להגיד, אם אבותינו לא אכלו שוקולד, גם אנחנו איננו יכולים לאכול שוקולד. אתה צריך לבדוק, הדבר טוב, או שאינו טוב? ברוך ה' שנתן לו טעם טוב, וזה בריא, לא מזיק עכ"פ, אם לא אוכלים הרבה מדאי. זה ממריץ.

ממילא, ההנהגה הזאת, היא הנהגה טובה, יש בכך עניין של זיגש', דהיינו שנגשים לתפילה. זהו דבר טוב. מתכוננים להתקרב לפני מלך מלכי המלכים, ברוך הוא.

לגבי העניין של לעמוד באמירת ז'פרוס עלינו סוכת שלומך' בליל שבת, שמהרי"ץ מביא בדף ק"ה סוף עמוד ב', אכן רבים אינם נוהגים כך, אבל הדבר כתוב בספרי קבלה, ובמהרח"ז זצ"ל. מה שהציבור אינו עושה כך, מסתמא הדבר נובע מחוסר ידיעה. אבל העיקר, וכי ישנו איזה דבר רע בכך? וכי הדבר אינו טוב? א"כ, מאחר וישנו עניין לעמוד אז, א"כ תעמוד. אין סיבה, שלא לקבל זאת. וכך גם אני הקטן נוהג.

א"כ יוצא, כי הדברים אינם סותרים. וזאת מבלי שניכנס לעניין שכתב במכתבו, שאבותינו הלכו אחרי הרמב"ם. כבר הסברנו זאת כמה

פעמים, כי אין פירושו, שקיבלו את דברי הרמב"ם בהכלל. אלא שבעצם, המנהגים שלהם היו קיימים כך מדורי דורות. התאימה מסורתם לרמב"ם. וכעת השאלה, כיצד להסתכל על הדברים הנוספים. את מה לקבל, ואת מה לא?

בירור חשיבות עניין עצימת העיניים בתפילה, ומנהג אבותינו נע"ג בזה.

אולם כעת רציתי לדבר בפרט, לגבי מה שהוא כותב במכתבו, בעניין עצימת העיניים בזמן התפילה. ברגע הראשון, הדבר קצת הדהים אותי. וכי הדבר אינו נהוג?

הערה מהקהל: אדרבה, אבותינו היו עוצמים את העיניים.
הערה נוספת מהקהל: או מסתכלים בסידור.

תשובת מרן שליט"א: לאבותינו לא היו סידורים.
הערה מהקהל: אפילו אותם שהיה להם סידור, הם עצמו עיניים.

ביררתי את העניין הזה, והתברר לי כי אכן ישנם לא מעט אנשים, אשר אינם עוצמים אז את עיניהם. אבל, הם מסתכלים למטה. בין היתר, שאלתי גם את הרה"ג איתמר כהן שליט"א, אמרתי לו כי אמרו גם על מארי חיים כסאר זצ"ל, שהיה מתפלל מבלי לעצום את עיניו. והוא ענה לי, אכן, הוא לא עצם את עיניו, אבל הראש שלו היה כלפי מטה, כפוף מאד. ממש, כעבדא קמיה מריה. רק כאשר הגיע לברכת מודים, הוא היה מרים את הראש, בכדי לראות היכן הציבור אוהו, ואם היה רואה כי רוב הציבור כבר גמרו את התפילה, הוא היה מזדרז לסיים, בכדי שלא להטריח את הציבור. והוא אומר, כי אכן זקנים רבים היו נוהגים כך, עיניהם נשארו פתוחות. גם אביו היה נוהג כך. אבל ישנם כאלה, שאכן עצמו את עיניהם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ואתחנן [דף ע"ר ע"ב] וז"ל, תא חזי, מאן דקאים בצלותא, בעי לכוונא רגלוי ולחפייא רישיה, כמאן דיתיב קמי מלכא. ובעי לאסתמא עינוי, דלא יסתכל בשכינתא. השכינה נמצאת, מול המתפלל. אמנם בפועל, אם הוא יפתח את עינוי, הוא לא יראה את השכינה, אבל הוא צריך לדעת כי השכינה נמצאת מולו. א"כ, אם הוא מסתכל על היכן שנמצאת השכינה, הדבר נחשב חוצפא.

ובספרא דרב המנונא סבא אמר, מאן דפקח עינוי בעידן צלותא, או לא מאיך עינוי בארעא, מלאכא דמותא אקדים עליה. רחמנא ליצלן. משמע, כי מלאך המות, מקצר את ימיו. וכד תיפוק נשמתיה, לא יסתכל בנהירו דשכינתא. דהיינו, הוא לא יזכה לראות את אור השכינה בשעת מותו. ולא ימות בנשיקה. מאן דמזלזל בשכינתא, יתזלזל איהו בשעתא דאיצטריך. הדא הוא דכתיב, כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו וכו' ע"ש. מביאו בעל ספר חרדים, ותולעת יעקב, וראשית הכמה, ושכן דעת רבינו תם בספר הישר.

מוסיף מהרי"ץ ואומר, ומי שלא הופיע עליו אור הקבלה, ולא הבין טעם סגירת עיניים שאמרו בזוהר, לבבו יבין על דרך הפשט, משום דמתבלבלת מחשבתו בכך, כשהוא עומד בלתי עיניים סגורות, והנסיון מוכיח. עיין בהלק"ט ח"א סימן ס"ד. וכ"פ בספר טוב הארץ דף י"ז ע"ג, ובספר מגן דוד, ובסולת בלולה, וספר אור הישר, ובספר דרך חיים. וכתב בעל כנה"ג, שמיום ששמע דברי הזוהר הקדוש, נהג גם הוא לעצום עינוי, עיין שם.

א"כ התפלאתי על כך, כיצד יכול להיות, כי הרבה אנשים שהם תלמידי חכמים ויראי שמים, לא עצמו את עיניהם בשעת התפילה? אכן, התברר כששאלתי על כך, שהרבה תלמידי חכמים, וק"ו שאר זקנים, לא עצמו את עיניהם, אבל ראשם היה כלפי מטה. נלע"ד בס"ד כי כאן בעצם טמונה הנקודה.

א"כ, צריך להבין את העניין.

הבאנו בהתחלת השיעור, כי בגמרא וברמב"ם ובשו"ע כתוב להיות אז, כאילו מביט לארץ. אולם לכאורה קשה, וכי בקהילותינו רבים לא חששו למה שכתוב בספר הזוהר הק, כי הדבר חמור מאד, להתפלל בלא עצימת עיניים? וכי הם לא ראו זאת? הרי גם מהרי"ץ מביא זאת ובע"ח דף מ' ע"א, וכן בעל שתילי זיתים וסי' צ' וסי' צ"ה. איך יכול להיות, שתלמידי חכמים ויודעי ספר, התפללו בלא עצימת עיניים? ולא עוד אלא שמהר"ח כסאר הוא אחד מהמגיהים של שתילי זיתים בהוצאת יוסף חסיד בזמנינו, ככתוב שם בהקדמת הספר. ודרך אגב, בפעם הראשונה ששמעתי זאת, אמרתי, כי גם אם מהר"ח כסאר פתח אז עיניים, הוא ראה דברים אחרים, מרוב קדושתו ופרישותו. זה לא מה שאנשים אחרים מגושמים ראו].

והמדובר, בלי סידור. כי המתפלל עם סידור, אין הכי נמי. אבל בדרך כלל, בארץ תימן התפללו בלי סידור. דהיינו, לא רק ביום חול, אלא גם בשבת, ואפילו ביום טוב, אפילו תפילת מוסף. אינני מדבר על מוסף של ראש השנה, אלא מוסף של יום טוב. הם התפללו זאת בעל פה. את כל התפילות, הם היו מתפללים בעל פה. לא היו סידורים בבית הכנסת. אולי רק לאנשים בודדים. ליחידים או לילדים.

הערה מהקהל: הסידורים היו בכתב יד. תשובת מרן שליט"א: אכן. אבל אפילו מי שהיה לו סידור כת"י, הוא לא הביא אותו לבית הכנסת, רק כאשר היה לו צורך מיוחד, כגון לאמירת סליחות וכדומה. אבל סתם כך, הם ידעו את הכל בעל פה. אפילו את האשמורות בחודש אלול, אמר ש"צ בעל"פ.

מהרי"ץ זיע"א כותב זאת בעץ חיים וכו' לעיל, הדבר מובא גם בפסקי מהרי"ץ והלכות תפילה סעיף ל"ב בזה"ל, צריך המתפלל לסגור עינוי בשעת תפילה, דהכי איתא בזוהר פרשת

דהיינו, אליבא דספר הזוהר, יש כאן מקום לדון, האם דברי הזוה"ק בעניין עצימת העיניים, כוונתם גם על מי שעניו כלפי מטה. או דילמא, ישנן שתי אפשרויות. או, שהעיניים יהיו כלפי מטה. או, להישאר זקוף, ולעצום את העיניים. לכאורה נראה, כי הזוה"ק אינו אומר זאת, כלפי מי שמכופף את עיניו כלפי מטה.

זאת השורה התחתונה, שברצוני לומר לגבי כל הנושא הזה. ממילא אין קושיא, על ההנהגה של אלו הנוהגים כך, לכופף את עיניהם לארץ. אבל, העומדים זקופים, ובעיניים פקוחות, אלו עמי ארצות. שאלתי והבנתי, כי אכן ישנם אנשים כאלה, אבל הדבר אינו כדת וכדין, לפי כל הדעות.

אלא, ישנן שתי אפשרויות. הטוב ביותר הוא, לעצום את העיניים, אפילו כאשר פניו כלפי מטה. אבל לא נורא אם העיניים נשארות פתוחות, לגבי מי שמכופף את עיניו כלפי מטה. אכן מדברי מהרי"ץ משמע, כי הוא רוצה, שהעיניים תמיד יהיו סגורות. אפילו כאשר האדם מכופף את פניו כלפי מטה. דאם לא כן, 'מתבלבלת מחשבתו'. ויתכן אפילו כאשר ישנו סידור, לפי המתפלל. כיון שגם כאשר ישנו סידור, יכול להיות שמישהו יזוז על ידו, וכדומה, ותתבלבל מחשבתו. אם הוא היה עוצם את עיניו, מחשבתו היתה יותר מצטמצמת. אבל בכל אופן, אם עיניו כלפי הסידור, שפיר דאמי. או כלפי מטה. אולם הטוב ביותר הוא, עצימת העיניים. בכל אופן, לא על כך דיבר הזוה"ק. כי באופן הזה, כאשר פניו כלפי מטה, אזי הוא אינו מסתכל על השכינה.

בעל מאמר מרדכי אמנם כותב ואו"ח סימן צ"ה ס"ק ה', כי זאת מחלוקת, בין ספר הזוהר הק' לבין הש"ס. אולם בעל הספר נוהג שלום ואו"ח שם אות ב', להר"ר שלום שולאל, העיר על דבריו. שלא להתבלבל ולהחליף. ישנו ספר אחר, בשם נהר שלום, להר"ר שלום וינטורה,

אשר היה חבירו של המאמר מרדכי. אולם אני מדבר, על הספר נוהג שלום. הוא טוען, כי המאמר מרדכי אינו צודק, וכי אין כאן מחלוקת בין הגמרא לבין הזוה"ק.

הרב בן ציון צדוק הי"ו הבין, שהם עשו כמו הש"ס, ולא כמו הזוה"ק. כך הוא אמר לי. הוא דיבר איתי על כך באופן אישי, כי ראה כך במאמר מרדכי.

כותב בעל נוהג שלום כך, כתב הרב מוהרי"א נר"ו, רבינו יוסף אזולאי, דהיינו החיד"א, בספר מחזיק ברכה [אות כ'] בשם הזוהר וז"ל, בזוהר ואתחנן מחמיר אמאן דפקח עינוי בצלותא או דלא מאיך עינוי ע"כ. משמע מדברי הזוה"ק, כי אפשר לעשות כשתי האפשרויות. או כך, או כך. א"כ הוא מסביר, נ"ל פירושו, דלכתחילה טוב וישר לסגור עיניו, ולא יפתח אותם. ואם אינו זהיר בזה, לפחות ישפיל עינוי למטה, כדאיתא בש"ס דילן. הוא מפרש, כי מה שכתוב בזוה"ק, לפקוח את העיניים או להשפילם, הכוונה היא כי לכל הפחות תשפיל את העיניים. אי נמי אפשר לומר, דמי שמתפלל בעל פה, לא יפתח עיניו. דהיינו, שלא יפתח עיניו בכלל, כיון שבלאו הכי הוא לא מתפלל מתוך הסידור. והא דקאמר 'או דמאיך עינוי', היינו למתפלל בסידור, וכמו שכתב הרב הנזכר אות ב' בשם רז"ל, דאם מתפלל בסידור ושח עיניים לראות בספר, לית לן בה. כ"כ ז"ל.

והוצרכתי לכתוב כל זה, לפי שראיתי בספר מ"מ - מאמר מרדכי - נר"ו [ס"ק ה'] שכתב, שמוכח מדברי הפוסקים, שאין צריך לסגור עיניהם בשעת התפילה, אלא מביטים. וכתב על זה וז"ל, ומ"ש האחרונים ז"ל בשם הזוהר הקדוש דצריך להעצים עיניו בשעת התפילה, והחמיר הרבה בזה, נראה ברור שהזוהר חולק בזה על תלמוד דידן, לפי דעת הפוסקים, ואין בזה שום ספק עכ"ל. לפי דבריו, זאת מחלוקת

שערי יצחק – השיעור השבועי

שכתוב בזוה"ק, 'או דלא מאיך', פירוש הדבר כי גם באופן הזה, כאשר אתה מנמיך את פניך כלפי מטה, אזי הדבר בסדר. דהיינו, ישנן שתי אפשרויות. אם ברצונך להתפלל זקוף, אזי תסגור את העיניים. או שתתכופף כלפי מטה, ואז תוכל להישאר עם עיניים פקוחות.

ראיתי, כי כך הסביר בעל מתוק מדבש, את דברי הזוה"ק [פרשת ואתחנן דף ט']. הוא מביא, כי בעל מקדש מלך ביאר, הא דלא מאיך עינוי, אפילו מעצים את עינוי. ונראה, כי מהרי"ץ זיע"א שהבאנו, הולך בשיטתו של בעל מקדש מלך. כי לפי דבריו, הכוונה היא, כי גם תשפיל את העיניים, וגם תעצום אותן. אבל, אין חובה לפרש כך, את דברי הזוה"ק. רצוני לומר, כלפי אלו אשר אינם נוהגים כך, כי זהו לפי הפירוש השני בדברי הזוה"ק. דהיינו, מה שכתוב בזוה"ק 'או דלא מאיך עינוי', הם סוברים שהכוונה היא כי לכל הפחות תשפיל את העיניים, באם אינך עוצם אותן. וזה יכול להיות. כמו שכתוב במסכת יבמות וכו'.

יוצא לנו, כי ישנם שלשה פירושים, בדברי הזוה"ק. המקדש מלך ומהרי"ץ, הם מחמירים ביותר. ולפי בעל נוח שלום, זהו רק עניין של עדיפות. דהיינו, הוא לא אומר כי זה החמור ביותר, אלא שזה הדבר העדיף ביותר. ולפי דברינו, הזוה"ק אומר את שתי האפשרויות. ונראה לענ"ד, כי כך היא הפשטות.

בעניין הקוראים פרשת יציאת במרוצה.

דבר נוסף, הוא כותב במכתבו אלי. אין לי הזמן כעת להתייחס לפרטי העניין, אולם כבר דיברנו על כך בעבר [שיעור מוצש"ק נח היתש"ע]. וז"ל במכתבו, [הוקלד מתוך שמיעה. העורך] הרב כתב בבארות יצחק, כי יש קהילות שקוראים פרשת 'ויאמר' במרוצה. יש אצלם בביהכ"נ חילוקי דעות בעניין הזה. ישנו ויכוח בציבור, האם לומר את פרשת יציאת, כל הקהל בקו"ר כאחד. או כל אחד יאמר זאת

בין הש"ס לבין הזוה"ק. ואם כן, כאשר ישנה מחלוקת בין הירושלמי לבין הבבלי, או כאשר ישנם מדרשים, כגון מדרש רבה, אשר חולק על הש"ס בבלי, ההלכה היא כפי הש"ס. כך נראה לפי שיטתו. דהיינו, לפי הצד שהבין השואל.

אבל בעל נוח שלום מסביר, כי אין כאן שום מחלוקת, והכל הולך אל מקום אחד. וז"ל, ולפום מה דפרישית בעניותין בזוהר, אין כאן מחלוקת. שהרי לא החמיר בזוהר בעונשין, אלא אי לא מאיך עינוי, דהוי דינא דגמרא. והאיי מאן דלא פקח וכו', ישנה כאן טעות בהדפסה, וצ"ל והאיי מאן דפקח, דאיתמר בתחילה, הוא על צד הטוב. ואף אם נאמר, דחומרת הזוהר קאי אמאן דפקח עינוי, גם אם נאמר, כי הזוה"ק מחמיר גם בכך, עכ"ז לא יצדק לומר על זה, דפליג אתלמודין. שכן דרך הזוהר, להחמיר בכמה מילי דלא איתמרו בש"ס. וגם לפי התלמוד, אם יחמיר בזה, בודאי תבוא עליו ברכה. וא"כ, איך אפשר לומר בעניין זה, שהוא חולק אתלמודין. וכי הדבר נקרא, כי בכך ישנה מחלוקת, בין הגמרא לבין הזוה"ק? אלא, ספר הזוהר הק, רק מחמיר בעניין זה. כידוע, בכל ספר הזוה"ק, ישנם עניינים של חומרא וחסידות וקדושה. אבל הדבר אינו נחשב 'מחלוקת'. אעיקרא, הוא אינו מסכים כלל, לכיוון של בעל מאמר מרדכי. וכי הגמרא תאמר, כי מי שעוצם את עינוי, עושה לא טוב? אדרבה, בודאי שזהו הטוב ביותר. הדבר הוא רק לשבת. רק שהגמ', אינה מחייבת זאת.

יוצא לפי דבריו, כי מ"ש הזוה"ק, או לסגור את העיניים או להנמיך את עינוי, הכוונה היא כי הטוב ביותר הוא לסגור את העיניים.

ולפי מה שאנו אומרים בס"ד, מ"ש הזוה"ק, כי מי שפוקח את עינוי הוא מזלזל בשכינה, הכוונה היא כאשר הוא מתפלל עם פנים ישרות וזקופות. הדבר אינו טוב, כיון שכביכול הוא מסתכל על השכינה הנמצאת מולו. אבל כיון

בקול נמוך בנפרד, לא 'כאיש אחד בלב אחד'. והוא כתב לבאר תחילת ייסוד מנהג זה, על פי דברי מהר"ד משרקי שכתב בשו"ת רביד הזהב סימן י' וכו'. הרי אנחנו הסברנו שם, כי המנהג הזה, של אלו הנוהגים לומר את פרשת ציצית שלא ביחד, הוא מפני שבעבר היה המנהג אצלם לנשק את הציציות כל הזמן. בעל רביד הזהב, העיר על כך בזמנו, כי הם מנשקים אותם כל זמן פרשת ציצית, או בזמן שאומרים את המלה 'ציצית'. מהרד"מ כותב שם, כי הם 'עוזבים את רוב הפרשה'. כנראה, מכך יצא המנהג, לומר פרשה זאת, כל אחד בנפרד.

כותב השואל כך, לפני מספר שנים הייתי אצל כבוד הרב, שאלתיו מה ראה לכתוב ככה על מנהגינו? היום עקב הדברים, הרבה אנשים מבינים, כי גם אנשי צנעא, שקוראים פרשת 'זיאמר' במרוצה, זה טעות. דהיינו, בגלל מה שכתבתי בבארות יצחק. וזה ברור אצלם כשמש בצהרים, עד שמכריזים כך בראש כל חוצות, ומתעלמים מדברי הרב שכתב זאם כנים הדברים'. הוא דייק ממה שכתבתי כי הדבר ספק. 'אם כנים הדברים', שהדבר מפוקפק, אם הדבר נכון. והאמת היא, כי אכן בבארות יצחק שם כתבתי בסגנון כזה, אולם בשלחן ערוך המקוצר כתבתי בצורה יותר מוחלטת, שצריכים לשנות את המנהג. כך כתוב שם בעיניי סי' ט"ו סוף הערה י"ד, אין להחזיק במנהג זה יעו"ש.

השיב, כי משום שבכל המקומות נוהגים לומר כל הקהל ביחד, כולל קרית שמע, אבל כאשר מגיעים לפרשת ויאמר הם ממהרים. למה? כנראה מפני שכאשר הגיעו ל'זיאמר', נהגו שמוציאים את הציציות ומנשקים אותן, וזה בסופו של דבר גרם להם בלבול, שאי אפשר היה לקרוא בבת אחת.

והוא ממשיך וכותב, שאלתי את הרב כמה שאלות. א' הרי מצאנו בכמה מקומות שאנחנו

עושים כך, כגון זתקח מרים הנביאה, אעפ"י שהציבור קרא שירת הים ביחד, מ"מ ב'זתקח מרים הנביאה' ממהרים. וכן ממהרים בסוף מזמור שיר ליום השבת, ועוד מקומות. ב' לא יתכן שקהילה שלימה, בהם תלמידי חכמים, יתבלבלו בגלל הוצאת ציציות שזה דבר פעוט ביותר. ג' הרי נוהגים למהר מאז שאומרים 'למען ירבו ימיכם', לפני שקוראים פרשת ציצית. ד' ועוד שאלתי, לפי זה למה ממהרים גם בערבית, הרי לא מוציאים אז הציציות. ה' ועוד, למה דוקא בצנעא, עיר של חכמים וסופרים, יתבלבלו. לעומת שאר מקומות, כולל כפרים קטנים, שלא ידוע אם היו שם תלמידי חכמים, לא התבלבלו וכו'.

לא ניכנס כרגע לכל פרטי העניין. אכן נכון, ישנם דברים הדומים לכך, כפי שהוא הזכיר, לגבי זתקח מרים הנביאה, שנוהגים לומר זאת בצורה שאינה מסודרת. לגבי 'מזמור שיר ליום השבת', לקראת סוף המזמור, המנגינה קצת יורדת, כי אומרים ביתר מהירות, אבל שם הדבר אינו מבולבל.

הדבר הדומה ביותר לנ"ד, הוא בבית האחרון של הפיוט 'גדל אלהים חי', 'אלה שלש עשרה הם עיקרים, יסוד תורת משה אמת ונבואתו, מורידים פתאום את המנגינה. שאלנו על זאת כבר בעבר [שיעור מוצש"ק נח ה'תש"ע]. כי לכאורה אכן הדבר אינו מובן. אם תאמר, כי עושים כך, בגלל שזהו סוף הפיוט, א"כ מדוע למשל בפיוט 'אדון עולם', לא עושים כך, אלא גם את הבית האחרון מסיימים עם הניגון? ממילא, אי אפשר לומר, כי כיון שזהו סוף הפיוט, אזי מורידים את המנגינה. כי מאי שנא 'גדל' בליל שבת, מ'אדון עולם' בשבת בבוקר. וכן שאר פיוטים, ממשיכים את הניגון עד הסוף ממש. על כרחיך, כי בכוונה הורידו רבותינו חכמי תימן נע"ג את המנגינה, מן הבית האחרון של פיוט 'גדל אלהים חי', לומר אותו בניגון פשוט, כיון שהם לא רצו לקחת אחריות

שערי יצחק – השיעור השבועי

אולם בעת תראו, וצריכים לדעת זאת, כמה יש להיזהר, כאשר מדברים על מנהגי ישראל הקדושים. מצאתי בס"ד מקור לכך, והדבר איננו לחנם. ואם ישראל אינם נביאים, בני נביאים הם.

בספר הזוהר הק' [פרשת שלחלך, דף קס"ז ע"ב] מובאים ההיכלות אשר בשמים, ויש היכלות שהם של הנשים הצדקניות. ומובא שם, כי ישנו היכל של יוכבד, אמו של משה רבינו ע"ה. וזהו לענ"ד אחד הטעמים, לאמירת 'זתקח מרים' לאחר שירת הים בכל יום. אמנם, מהרי"ץ זיע"א, אינו מזכיר זאת בעץ חיים. אבל זהו טעם נוסף, שאפשר להוסיפו, מדוע אנו אומרים 'זתקח מרים' בכל יום.

מובא שם בזוה"ק, כי יוכבד אמו של משה ע"ה, בכל יומא ויומא אודית ומשבחת למארי עלמא, איהי וכל אינון נשין די בהדה. ושירתא דימא מזמרין בכל יומא, ואיהי בלחודהא אמרת מהכא ותקח מרים הנביאה וגו' את התוף בידה וגו'. כתוב כאן במפורש, כי את שירת הים אומרים כולם, אבל את 'זתקח מרים' היא אומרת לבדה. א"כ זהו טעם נפלא מאד, לא רק חיזוק למנהגינו על עצם הוספת פיסקא זו בכל יום ויום, אלא גם לכך שלא אומרים זאת כולם ביחד. אמנם בהמשך כתוב, וכל אינון צדיקייא די בגן עדן, צייתין לקל נעימו דילה. אינני יודע, לא כתוב כאן, כיצד הם מצטרפים לומר זאת? וכמה מלאכין קדישין אודאן ומשבחן עמה לשמא קדישא. אבל בכל אופן כתוב במפורש, כי היא אומרת את 'זתקח מרים' לבדה. א"כ ישנו ושרש וטעם למנהג זה, בכדי להסביר זאת.

בעזרת ה', לגבי הדברים הנוספים שכתב השואל במכתבו, נעמוד עליהם בהזדמנות אחרת בל"נ.

על כך, כי אלו שלש עשרה עיקרי הדת, מפני שישנם מגדולי ישראל המתנגדים למושג 'עיקרים'. לפי דבריהם, אין דבר כזה, שלש עשרה עיקרים. וכי רק הם העיקר, וכל יתר תרי"ג המצוות הן טפל?

אבל לכאורה, לגבי 'זתקח מרים', זאת אכן שאלה טובה. מדוע פתאום, אומרים זאת ללא סדר?

הערה מהקהל: גם לאחר 'במה מדליקין', בפיסקת 'אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא וכו'', אומרים זאת בלי סדר.

תשובת מרן שליט"א: נכון, אבל לא ממש בלי סדר כמו 'זתקח מרים', וכמו שהם עושים בפרשת ציצית. ממהרים מעט, כי זה לקראת הסוף. פעמים רבות לקראת הסוף, עושים ניגון קצת יותר מהיר. זו הוראה וסימן לסיום. זה מובן. אך מה נאמר ב'זתקח מרים'. אולי נאמר כי זה מפני שהציבור כבר התעייף. אחרי הזמירות ושירת הים, פיסקאות ארוכות לומר ביחד כמו מקהלה.

האמת היא, ישנו מנהג אשר איננו ידוע, כי כל הציבור אומרים גם את 'רפאני' ביחד. אינני יודע, כיצד הם נוהגים, לגבי 'זתקח מרים'. האם אומרים זאת באופן מסודר. למשל, בתכלאל כת"י זקני מהר"י קאפח זצ"ל ראב"ד רצאבה, שהראיתי לכם בשיעור הקודם, מובן כך, כי הציבור אומר אחר שירת הים את 'זתקח מרים' ואת 'רפאני', שהרי לאחר מכן הוא כותב 'זעומד שליח ציבור ואומר ישתבח'. את 'רפאני', אמרו כל הקהל ביחד. מנהג זה, קיים אצל חלק מן החבאנים, עד היום. בסידור תכלאל "עטרת זקנים" הם הדפיסו כך, וגם שמעתי כך מאותם שהדפיסו את הסידור. גם אצלינו בתימן, שם בעיר מגורי אבותי רצאבה, כך נהגו. אבל כאן בארץ ישראל, כבר לא נהגו זאת. ובתכלאל הזה, כתוב כך. אינני יודע, אם לפי המנהג הזה, המשיכו כל הקהל בבת אחת, לומר יחד כאיש אחד את 'זתקח מרים', וכן את 'רפאני'.

הערה מהקהל: שמעתי פעם כי כיון שאבותינו כָּמְהוּ כל כך לעלות לארץ ישראל, לכן הם מיהרו בפרשת 'ויאמר'.

תשובת מרן שליט"א: יפה. טוב מאד. אשריך שהזכרת לנו משהו, אשר שכחתי לאמרו מקודם. תכף אדבר על כך בעזרת ה'.

האמת היא, כי אינני רוצה להרחיב בנושא דלעיל ביותר, כיון שכבר דיברתי על כך בעבר, לא אחזור על דברים שכבר אמרתי, והדברים כבר נדפסו ופורסמו בחוברת "שערי יצחק" [מוצש"ק ויחי ה'תשע"ד]. דיברתי על כך מספר פעמים, אולם אז דיברתי על כך באריכות, והבאתי את כל הטעמים ושקלא וטריא בעניין הזה.

אולם ישנו דבר חדש, אשר לא הבאתי אז, כי עדיין לא ראיתיו. עכשיו ראיתי, כי בספר 'שרשי מנהג אשכנז' [חלק ד' דף קפ"ז], הביא את מנהג זה. הוא כותב דבר מעניין. אצל האשכנזים, ישנו - או היה - מנהג הדומה לנד"ד.

גם אצל הספרדים, ישנו מנהג דומה, משהו. השליח ציבור אומר בקרית שמע בקול רם עד המלים 'וחרה אף י"י וגו', ומשם והלאה, 'אף י"י בכס וגו', הוא אומר בלחש. מה קרה? ואכן מובא בספר הזה, כי גדולים ספרדים רבים התנגדו למנהג הזה. הוא מביא כאן רשימה של פוסקים רבים, אשר אומרים שצריך לבטל את המנהג הזה, בגלל עמי הארצות שאינם יודעים את ההמשך. ויש מי שאומר כי טעות זו יצאה מכך, שכתוב בסידור הערה, 'וחרה. יפסיק מעט'. הכוונה, שלא יהיה נשמע 'וחרף'. אבל הם חשבו, כי 'יפסיק' היינו, שכאן צריך להפסיק, ולא לומר זאת בקול. הוא מביא כאן רבים, אשר התנגדו לכך.

דרך אגב, לכן גם אני אומר, כי אם היה בא מישהו ומסביר את מנהג צנעא, מתרץ אותנו,

מדוע לא אומרים את פרשת 'ויאמר' ביחד, אזי הדבר מצויין. אבל אין לכך כל הסבר, שום תירוץ, המתקבל על הדעת. א"כ, כפי שכל גדולי הספרדים, אמרו לגבי מנהגם דלעיל, כי זאת טעות. חוץ מרב אחד, שקיים זאת. כך מובא כאן, בשם הספר שו"ת ודבר שלום, אשר בא ונחלץ ליישב את מנהגם, כי זהו בכדי שהדבר לא ייראה כקללה. כביכול, מקללים באמירת 'וחרה אף י"י וגו'. הוא מאריך כאן בעניין זה, אולם לא ניכנס לכך עכ"פ כעת. מצא לפחות תירוץ שנראה לי דחוק. אבל בנד"ד אין גם תירוץ דחוק.

בכל אופן, בהמשך כתוב [בספר שרשי מנהג אשכנז] כך, בניגוד למנהג האשכנזים בדורות האחרונים, ששתי הפרשיות הראשונות של קרית שמע נאמרו בקול נמוך, והחל מ'למען ירבו' עד סוף פרשת ציצית הרים הרב את קולו. שמעתם? אצלם המנהג הוא ההיפך. דהיינו, את שתי הפרשיות הראשונות אומרים בלחש, כל אחד אומר זאת לעצמו, וכאשר הגיעו למלים 'למען ירבו ימיכם', פתאום הרב אומר זאת בקול רם, עד סוף פרשת ציצית. פשוט מנהג מהופך אצל בני תימן. אצלם קוראים דוקא פרשה זו בלחש, ומנהגם הוא שאומרים יחד בקול רם 'שמע ישראל' וכו', וממשיכים יחד בקול רם, בנעימה מתונה, וכל מלה יוצאת מפי כולם יחד. כשמגיעים לפרשת ציצית, נפסקת האחידות, וכל אחד גומר לבדו, לא כל כך בלחש, אחד מקדים ואחד מאחר.

והוא כותב, הסיבה לכך לא היתה נהירא לבני העדה התימנית עצמם, אפילו להם, ומקור לא מצאו בספרי חכמי העדה. על מבוכה זו, העיר אחד מיוצאי תימן, כך נהוג בכל בתי הכנסת, ואיני יודע טעם לכך. אפשר אולי לשער, שנהוג זה בא להבדילה משתי הפרשיות הראשונות, שרק הן בכלל קרית שמע מן התורה, ואילו פרשת ציצית אינה אלא משום

שערי יצחק – השיעור השבועי

וַיֹּאמֶר נִהְיֶה לְקִרְיָהּ בְּמַהֲיֵרוֹת וְשֵׁלָא בְּטַעְמִיָּהּ, עַל כֵּךְ מִסֵּר הַרְשִׁי"ה [בְּשׁוֹ"ת דְּבָרֵי חֲכָמִים או"ח סי' ח'] הַסֵּבֵר מוֹקֵשָׁה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי זֹלָתוֹ. בְּהַתְחַלָּה הַרְשִׁי"ה אֹמֵר כֵּךְ, שֶׁמַּעֲתִי אֹמְרִים, כִּי הַטַּעַם לְקִרְיָתָא פִּרְשָׁתָא צִיצִית בְּמַהֲיֵרוֹת הוּא מִפְּנֵי שֶׁמִּצְוֹת צִיצִית אֵינָה נוֹהֶגֶת בְּלֵילָה. אֲבָל הוּא אֹמֵר, יִקְשִׂיא לִי בְּטַעַם זֶה בְּתַרְתִּי וְכוּ'. וּבְסוּף הַרְשִׁי"ה אֹמֵר, הַסֵּבֵר מִחֻדָּשׁ מִשְׁלוֹ. מַה שֶׁנִּרְאֶה לְעֵנִיּוֹת דַּעֲתִי טַעַמָּן שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ בְּזֶה, לְרַמּוֹז חֲבַתֵּן לְאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל וְהַשְׁתַּוְקוּתָם לְעֵלְיָהּ, כִּאִילוֹ רוֹצִים לְעוֹף אֲלֵיָהּ בְּרַגַּע שֶׁמְזַכְרִים אוֹתָהּ, מִחַמַּת כֵּן לֹא קוֹרֵין אוֹתָהּ בְּקוֹל אֶחָד כִּמְצוּוֹה ע"כ. הֵינּוּ כִּיּוֹן שֶׁבִּלְמַעַן יִרְבּוּ מְזַכְרִים אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע וְגו', הַחֵל הַקָּהֵל לְמַהֵר בְּקִרְיָתָא הַפְּסוּקָה, וּבְעֵיקְבוֹתָיו גַּם פִּרְשָׁתָא צִיצִית נִקְרָאתָּ בְּאוֹפֵן מַהֲיֵר יַחֲסִית לְשֵׁתִי קוֹדְמוֹתֶיהָ. הֵם רָצוּ לְעוֹף אֶז, אֲבָל בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר, הֵם 'עִפּוֹ' גַּם בְּפִרְשָׁתָא צִיצִית. לְכַאוּרָה, מִן הַפְּסוּקָה וַיֹּאמֶר, הֵם הָיוּ צָרִיכִים לְחַזֹּר לְנִיגוֹן הַרְגִיל, לֹאמֵר זֹאת בִּיחָד. אֲבָל בְּכָל זֹאת, גַּם אֶת פִּרְשָׁתָא צִיצִית, הֵם אָמְרוּ אוֹתוֹ הַדְּבַר. הַהֲסֵבֵר הַזֶּה, הוּא קִצַּת דְּחוּקָה, אֲבָל כֵּךְ הוּא אֹמֵר.

וְאִכְּנָן בְּעַל שְׂרָשֵׁי מִנְהַג אֲשַׁכְּנֵנוּ טוֹעֵן, כִּי גַם הַטַּעַם הַזֶּה הוּא תְּמוּדָה, הוּא לֹא מְסַכֵּם לְכֵךְ, כִּיּוֹן שֶׁהָרִי בְּתַפִּילָה יֵשׁ מִקוֹמוֹת רַבִּים בֵּהֶם נִזְכַּרְתָּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא מִצִּינֵנוּ מִנְהַג בְּשׁוּם עֵדָה, לְהַגְבִּיר אֶת מַהֲיֵרוֹת הַתְּפִילָה אַחֵר הַזְכַּרְתָּ הָאֶרֶץ מְרֻבָּה תְּשׁוּקָה אֲלֵיָהּ. מַה קָּרָה, שְׁדוּקָא כֹּאן, הֵם הַחֲלִיטוּ לֹאמֵר זֹאת בְּמַהֲיֵרוֹת? אִם הַדְּבַר הַזֶּה מִצְוִי בְּעוֹד מִקוֹמוֹת, הֵייתִי מִבֵּין זֹאת. אֲבָל, הַדְּבַר קִיִּים רַק כֹּאן. זֹאת הָעֵרָה טוֹבָה וְנִכְוֵנָה, כִּי גַם אֲצִלֵּינוּ וְאֲצִלְּם אֵין מִמְהָרִים בְּמִקוֹמוֹת שֶׁמְזַכְרִים אֶת א"י.

כַּעַת הוּא כּוֹתֵב כֵּךְ, רַבִּי שְׁלֵמָה צְבִי שִׁיק, בְּעַל סִידוֹר הַמְּנַהֲגִים, שֵׁלָא הַכִּיר אֶת מִנְהַג תִּימָן, הָעֵלָה הַסֵּבֵר הַמְּעַמִּיד אֶת מִנְהַג אֲשַׁכְּנֵנוּ, שֶׁהָרֵב קוֹרָא אֶת פִּרְשָׁתָא צִיצִית בְּקוֹל, עַל בְּסִיס אֶחָד עִם מִנְהַג תִּימָן, שֶׁהַצִּיבּוֹר קוֹרָא פִּרְשָׁה זֹ

זְכוּרֵן יִצִּיאַת מִצְרַיִם בְּלִבָּד. כֵּךְ הוּא מְבִיא, בְּשֵׁם מִישָׁהוּ שֶׁכְּתֵב כֵּךְ.

בְּרַם, הַהֲסֵבֵר הַזֶּה תְּמוּדָה, שֶׁכֵּן דוּקָא פִּרְשָׁתָא צִיצִית הִיא מִדְּאֹרִייתָא לְכוּלֵי עֵלְמָא, בְּעוֹד שֶׁנִּחְלָקוּ בְּכֵךְ חֲכָמִים לְגַבֵּי שְׁתֵּי הַפִּרְשׁוֹת הַקוֹדְמוֹת לָהּ. וְהוּא מְצִיֵּן לְמַטָּה כִּמָּה מִקוֹרוֹת לְכֵךְ. א"כ לְטַעַנְתּוֹ, הַהֲסֵבֵר אֵינוֹ נִכוּן, כִּי אֲדַרְבֵּהּ, פִּרְשָׁתָא צִיצִית הִיא בּוֹדָאֵי מִדְּאֹרִייתָא.

אֵינְנִי חוֹשֵׁב כִּי הוּא צוֹדֵק בְּהַעֲרָתוֹ זֶה, כִּבְרַם הָאֲרַכְתִּי עַל כֵּךְ בְּס"ד בְּשִׁיעוֹר שְׁצִינְתִּי לְעֵיל, הַבְּאֵנוּ כִּי יֵשׁ בְּכֵךְ דַּעֲוֹת רַבּוֹת. וְאֲדַרְבֵּהּ, חִיזְקִיתִי יוֹתֵר אֶת הַסֵּבֵרָה הַזֹּאת, הַבְּאֵתִי אֶת הַהֲסֵבֵר הַזֶּה מִדַּעַת עֲצָמִי. וְהַבְּאֵתִי דְּבַר הַדּוּמָה לְכֵךְ, בְּבִרְכַת 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם', שֶׁצְרִיךְ לְעֵנוֹת אֲמֵן בְּסוּפָהּ, בְּכַדִּי לְהַבְדִּיל בֵּינָה לְבֵין שְׁלוֹשָׁת הַבְּרַכּוֹת הַקוֹדְמוֹת. א"כ רּוֹאִים, כִּי יֵשׁנוּ עֲנִיִין, לְהַבְדִּיל בֵּין מַה שֶׁהוּא מִדְּאֹרִייתָא, לְבֵין מַה שֶׁהוּא מִדְּרַבְּנָן. וַיִּשְׁנֵן שִׁטּוֹת רַבּוֹת הַסּוֹבְרוֹת, כִּי שְׁתֵּי הַפִּרְשׁוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת הֵן מִן הַתּוֹרָה, וּפִרְשָׁתָא צִיצִית הִיא מִדְּרַבְּנָן.

לְמַשָּׁל, הַבְּאֵתִי אֶז [עֲמוּד 4 בְּחֹבֶרֶת שְׁעָרֵי יִצְחָק הַנּוֹזֵ"ל], אֶת דְּבָרֵי הַפְּרִי חֲדָשׁ [או"ח סימן ז'] וְז"ל, הַדַּעַה הַיּוֹתֵר אֲמִיתִית מְכוּלָן, דְּפִרְשָׁתָא 'שֶׁמַּע' וּפִרְשָׁתָא 'זֶהִיָּה אִם שְׁמוֹעַ', הַשְׁתֵּי פִרְשׁוֹת הֵיוּ מִן הַתּוֹרָה וְכוּ', וְכֵךְ מִטִּיֵן דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִרְקָא רֵאשׁוֹן מִהַל' קִרִּית שְׁמַע. וְזוֹ הִיא דַּעֲתִי. אֲמַנְסָ, יִשְׁנֵן דַּעֲוֹת אַחֲרוֹת, כְּגוֹן בְּעַל שְׁאֲגַת אֲרִיָּהּ, הָאֹמֵר כִּי רַק הַפִּרְשָׁה הַרְאִשׁוֹנָה הִיא מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל, יִשְׁנֵן גַּם דַּעֲוֹת הָאֹמְרוֹת כִּי שְׁתֵּי הַפִּרְשׁוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת הֵן מִן הַתּוֹרָה, וּפִרְשָׁתָא צִיצִית הִיא מִדְּרַבְּנָן. בְּעַל הַסֵּפֶר שְׂרָשֵׁי מִנְהַג אֲשַׁכְּנֵנוּ, דַּחָה זֹאת סֵתֵם.

וּבְהַמְשַׁךְ הוּא מְבִיא כֵךְ, הַרְבַּ שְׁלוֹם יִצְחָק הָלִוי בְּעַל 'דְּבָרֵי חֲכָמִים', מְרַבְּנֵי תִימָן שֶׁעָלוּ לְאַרְצֵן יִשְׂרָאֵל, נִשְׁאָל גַּם הוּא עַל טִיב הַמְּנַהֵג אֲשֶׁר הִיָּה נִהְיָה בְּתִימָן, בְּעֵיר הַבִּירָה צִנְעָא, לְקִרְוָא אֶת קִרִּית שְׁמַע בְּטַעְמִיָּהּ, וְכִשְׁמַגִּיעִים לְפִרְשָׁתָא

בלחש. יען כי אנשי כנסת הגדולה תיקנו לומר ג' פרשיות הללו בקרית שמע, כנגד ג' עיקרי האמונה. 'שמע ישראל', כנגד מציאות השם. 'זיהיה אם שמוע', כנגד תורה מן השמים. 'ציצית', כנגד שכר ועונש, דכתיב בו 'אני יי אלהיכם', נאמן ליתן שכר טוב לצדיקים ועונש לרשעים וכו'. ואמרתי בזה טעם, למה נוהגין לומר קרית שמע מרישא לסיפא בחשאי בקול נמוך, לפי שהסיום מקרית שמע הוא שמשלם שכר טוב לצדיקים, אך לרשעים מוכן העונש, לזאת הוי כעין אזהרה ותוכחה שאומרים בחשאי. ורק הרב היושב על התורה ועל העבודה, יכול להזהיר ולהוכיח, ורק הוא יאמר בקול רם פרשת ציצית בקרית שמע. זהו ההסבר למנהג שלהם. ולפי זה הוא רוצה לומר, כי אולי זאת הסיבה שכך נהגו התימנים, כיון שישנה כאן תוכחה.

גם הטעם הזה, הוא טעם קלוש, קשה לקבל את הדברים. בכל אופן, לכל הפחות ישנו איזה כיוון מסויים, לגבי העניין הזה.

בסופו של דבר הוא אומר, קריאת פרשת ציצית במהירות ובלא נעימה משותפת, נשמרת אצל בני מחוז צנעא, ואילו המנהג הנפוץ כיום ברוב בתי הכנסת של בני עדת תימן, הוא לקרוא בצוותא את כל הפרשיות, כולל פרשת ציצית, בקול אחד ובנעימה אחת.

האמת היא, כי הרה"ג שלום יצחק הלוי בעצמו אומר, באותה התשובה, לפי הטעם כפי שהוא הביא, א"כ כעת בזמנינו שאנחנו כבר בארץ ישראל, אזי צריך לומר זאת בקול אחד, כאיש אחד בלב אחד. כך גם מסקנת דברינו, ומטעם אחר, בספר בארות יצחק על פסקי מהרי"ץ.

אבל כמובן, לגבי כל הדברים הללו, נדון דידן וכל כיוצא בו, שח"ו לא תהיה מחלוקת מכך. מי שרוצה להשאיר את המנהג כפי שהיה בעבר, בסדר. אבל מי שרוצה לתקן, הוא גם

יכול. זהו הכלל, לגבי כל העניינים. כאשר רוצים לדעת, איזה מנהג הוא הטוב ביותר, על כך צריך להסתכל ב'דעת תורה', לא בצורה של מחקר, מה היה בעבר, כך נהגנו וכך הדבר צריך להישאר. הדבר אינו כן. ממילא, כיון שאין לנו הסבר על המנהג הזה, אין לדיין אלא מה שענינו רואות'. כל ההסברים שנאמרו, הם דחוקים. דחיק ואתי מרחיק. אין הסבר, המתקבל על הדעת. לכן מסתבר, כי המנהג הטוב ביותר, הוא לומר את פרשת ציצית כפי שקוראים את שתי הפרשיות הראשונות. כל מלה בק"ש היא חשובה, רמ"ח תיבות צריכות להיות בשלימות. אבל ציבור הנוהג אחרת, אי אפשר להכריח אותם. אם חלקם ירצו לשנות, וחלקם לא ירצו לשנות, תהיה מכך מחלוקת. רק אם כולם מחליטים לשנות, אין כל מתנגדים, והדבר לא יגרום למחלוקת, אזי אפשר לשנות. כמו כן ציבור חדש, אנשים מכאן ומשם, הם יכולים להחליט מה שהם רוצים. אולם אם כבר קיים מנהג אחר בציבור, צריך שתהיה הסכמה של כל המתפללים. ואם לאו, בעל השדי חמד אומר, כי אפילו אדם אחד יכול לעכב, שלא לשנות את המנהג שהיה. כל המשנה, ידו על התחתונה.

הערה מהקהל: היום לצערינו, אומרים את כל שלושת הפרשיות במרוצה. תשובת מרן שליט"א: עליהם איננו מדברים.

הערה מהקהל: שמעתי שבימים נוראים, דהיינו בר"ה ויוהכ"פ, גם הם אומרים זאת בקול אחד ובנעימה אחת, בגלל המנגינה. תשובת מרן שליט"א: אם כן, הדבר אומר דרשני. אבל לפי מה שביררתי, גם בימים הנוראים הם אינם אומרים זאת בקול אחד.

פתרון החידה עשר בעשר וכו'. כיון שיש לי 'חובות' מן העבר, נשלים קצת. הבטחתי בסוף השיעור הקודם, להסביר את החידה 'עשר בעשר על עשר מעשר, מיושב,

שערי יצחק – השיעור השבועי

גם המקבל את הכוס של ברכת המזון כדי לזמן, צריך לקבלו בשתי ידיו, דהיינו בעשר אצבעותיו. וישנם כאלה האומרים, וחושבני כי כך הוא העיקר, כי גם אין להעביר זאת ליד אחת, אלא רק לאחר הזימון. אולם בזמן הזימון בעצמו, עד סוף הזימון עדיין צריך להחזיק את הכוס בשתי ידיו, עד שהוא מגיע לברכת המזון בעצמה, שאז הוא יכול להחזיק את הכוס ביד אחת.

שאלה מהקהל [מסוף השיעור]: מרן שליט"א אמר בשיעור, כי צריך לאחוז את הכוס בשתי הידיים, בעת שאומרים את ברכת הזימון. אבל לכאורה, למה שזה לא יראה כמשאוי? תשובת מרן שליט"א: אדרבה, הדבר מראה חיבה, כיון שהוא אוחו את הכוס בשתי ידיו. כאשר מישהו לוחץ את יד חברו בשתי הידיים, זהו דבר יותר מכובד. רק בברכת הזימון, הוא מחזיק את הכוס בשתי ידיו. אבל לאחר מכן, בברכת המזון בעצמה, ממתני שהוא אומר 'בא"י אמ"ה הזן את העולם וכו', הוא אוחו את הכוס ביד אחת.

ומהיכן לומדים זאת? מעשר. דהיינו מפסוק שיש בו עשר אותיות, אָרְץ חֹטֵה וּשְׂעָרָה וְגִפְן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אָרְץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ וּדְבָרִים ח' ח'ו'. ארץ, זה המוציא לחם מן הארץ. וגפן, ברכת המזון על היין.

בעזרת ה', נביא זאת בספר נפלאות מתורתך פרשת עקב.

גילוי תכלאל כת"י מתימן מלפני 370 שנה. ברצוני לבשר לכם, בשורה טובה. זכיתי לפני כשבוע ימים בערך, בתכלאל כתב יד מלפני כ-370 שנים. משהוא מיוחד. הדבר בזכות ידידנו הרב יואב גובירי הי"ו, מהעיר קרית ארבע היא חברון ת"ו. וזאת, בכדי לחזק את מסורת אבותינו. אם מישהו עדיין חושב אחרת.

לכן אפתור זאת בעת. את החלק השני של חידה, 'עשרים בעשרים על עשרים מעשרים, מעומד', כבר הסברתי בשיעור מוצש"ק וירא ה'תשע"ו, שהמדובר על ברכות הקריאה בספר תורה. נשאר להסביר רק את הרישא, 'עשר בעשר על עשר מעשר, מיושב'.

המדובר הוא, על ברכת המוציא. 'עשר בעשר' היינו, שיש בברכת המוציא עשר תיבות, וכן בברכת הזימון ישנן עשר תיבות. ברכת המוציא היא, 'ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, המוציא לחם מן הארץ', ביחד עשר תיבות. וכאשר מזמנים בעשרה, ברכת הזימון היא, 'נברך לאלהינו שאכלנו משלו, ברוך אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו', ביחד עשר תיבות. זהו, 'עשר בעשר'.

על עשרי היינו, שכאשר מברכים ברכת המוציא, מחזיקים את הלחם בעשר אצבעות. לצערינו, הדור החדש, קצת התבלבל בעניין זה, גם בגלל שצורת הלחם כבר השתנתה, זה לא כבר רגיל, ומעוד סיבות. אבל הדבר אינו משנה. בכל צורת לחם, צריך שיהיו עשר אצבעות על הפת. חמש מלמעלה, וחמש מלמטה. [מרן שליט"א מדגים זאת באצבעות הידיים]. זאת הלכה, שצריך לחזק אותה, ולקיים אותה הלכה למעשה.

ברכת המוציא וכן הזימון, הם בישיבה דוקא, וגם הזימון הוא על עשר אצבעות כדלקמן, וזהו 'עשר בעשר על עשר, מיושב'.

הערה מהקהל: החתן מברך המוציא בעמידה, א"כ זהו 'על עשרים', כיון שהוא גם עומד על עשר אצבעותיו, כפי שהסברנו את 'על עשרים' בברכות קריאת ספר תורה?

תשובת מרן שליט"א: נכון, אבל זה בבחינת 'בטלה דעתו', כי הוא היחידי שעושה כך, עומד כדי שישמעו כל הקהל את הברכה.

הדבר כבר אינו צריך חיזוק. בכל אופן, רואים כאן את הנוסח שבו התפללו ואת המנהגים שאותם נהגו אבות אבותינו. כידוע, בספרים הישנים, מצוי שחסר את הדף הראשון והדף האחרון, או יותר. כאן בכת"י הזה, המלה הראשונה היא, אמצע ברכת אשר יצר, זחללים חללים. לא 'חלולים', אלא 'חללים', מנוקד כאן בקמץ. התכלאל הזה, ממש מחזק ומאשר את שיטת מהרי"ץ זיע"א, בדברים רבים.

התכלאל נכתב הת"ז אתתקנ"ח לפי לוח עיבור השנים, לא מוזכר שמו, אבל ניכר שהיה תלמיד חכם. דומה לכתב ידו של מהר"י בשירי. סופר ממוחה. אף כי יש קצת שגיאות, וכבר נשתנו אז פה ושם קצת דברים על פי השלחן ערוך, והוא מציין בגליונות בהדיא שהמקור הוא בשלחן ערוך, וכדומה. אבל רובו ככולו, הולך על סדר קדמונינו והרמב"ם.

תראו איזו סייעתא דשמיא היתה, במציאת התכלאל הזה. כיצד, אמת מארץ תצמח [תהלים פ"ה, י"ב]. הדבר פלא עצום. התכלאל הזה, היה אצל דרוזי אחד, שהיה חייב כסף ליהודי עשיר, אדם צרפתי, כנראה לא היה לדרוזי כסף בכדי להחזיר את חובו, או שהיה לו רק חלק מכך, והוא אמר ליהודי, טוב, אתה יודע מה, יש לי כאן איזה ספר עתיק, תיקח את זה תמורת החוב. אינני יודע, כמה התכלאל הזה שוה. אולי אלפיים דולר, או שלושת אלפים דולר. בכל אופן, הוא נתן לו זאת תמורת חובו, והיהודי הסכים לקבל זאת. אינני יודע, כיצד התכלאל הזה, הגיע לידינו של אותו דרוזי? אולי גנבו אותו? בכל אופן, זהו תכלאל מתימן. ברוך ה', יש לנו הפתעות רבות. אותו יהודי צרפתי, החזיק זאת אצלו במשך שבע שנים, בתוך הכספת. ופתאום, הרב יואב גובירי הי"ו, אשר מסתובב בשליחותי ובעידודי במקומות רבים, כיון שהוא עוסק בעניין כתב האותיות של קדמונים. הוא בודק את כל ספרי

התורה הישנים מתימן, ובפרט המקודשים, בכדי לברר את צורת האותיות שבהם. הוא מומחה בעניינים הללו, מכל הבחינות. גם מבחינת ההלכה, וגם מבחינת הקבלה. הוא מברר את היסודות, ממה כל אות מורכבת. הוא עוסק בכך שנים רבות, ואף חיבר על כך ספר כנראה בשם חכמה קדומה. עוד לא גמר. לא נדפס. בכל אופן, אותו יהודי צרפתי שמע, כי הרב יואב הי"ו מחפש ספרים עתיקים, אז הוא נתן לו זאת. הוא אמר לו, תקח את הספר, תצלם אותו, הוא שייך לכם, ליהודי תימן. הוא בא והראה לי זאת, ואמרתי לו, תשמע, אני צריך את זה, וברוך ה' הוא הביא לי צילום של תכלאל זה. ברוך י"י יום יום, יעמס לנו וגו'.

לזיכוי הרבים, מצורף לדוגמא צילום שני דפים, בסוף החוברת.

הערבים הישמעאלים וספרם קוראן [קורען].

ההשקפה הנכונה ודעת-תורתנו הקדושה

בהתייחסות לערבים בזמנינו, זימשמע ודומה ומשא. ברצוני לדבר כעת, בעניין השקפתי, לגבי מצבנו כיום בארץ ישראל. בעוה"ר, פי הנה אויביך יקמיץ וימשיך וינשא ראש. על עמך יערימו סוד ויתעצו על צפוניך [תהלים פ"ג, ג' - ד']. אולם נקדים מספר הקדמות.

בעל ספר אבן ספיר [חלק ראשון דף מ"א] מספר על כך, שהוא נסע באניה ביחד עם ערבים. יהודי בודד בין המון שונאים. הר"ר יעקב ספיר, היה ת"ח חשוב, וגם בעל עין בוחנת מאד. והוא כותב כך, פה ירדו כמה מהנוסעים, ללכת שלשה ימים ביבשה, עד עיר רבתי אל מדינה, היא ספרה. כאשר תירגם הרס"ג, ממשא באכה ספרה [בראשית י', ל"ז], מן מפה אלי מדינה. מקום שם קבר נביאם, ומחוקק דתם הקורען - כך אנחנו מכנים שמו בעי"ן לגנאי, לשון קריעה, במקום קוראן באל"ף לשון קריאה - מחמד, ומשנהו ע[1]מאר, וחותנו

אף גדר בעדם דרך החקירה והעיון, ואסר בפניהם כל חכמה, וכל לימוד תבונה בתבנית העולם. אצל הישמעאלים, אסור לחקור שום דבר. הם לא מבינים כלום, למשל בענייני השמש והירח, ומהלכי הכוכבים, וכדומה. על הקורען ישענו, ועל מפרשיו יסמכו. בו כל דעת וכל לקח, בו כל מעינם, וזולתו הכל הבל.

הם יאמינו, כי כל הקורא בהקורען, יהיה מאיזה דת ואומה, ידבק ויתקדש באמונתם ודתם. הם חסרי דעה, אין להם שכל. הם חושבים, כי אם מישהו רק יקרא בספר שלהם, הוא מיד יאמין בו. הפעם סיפרתי להם דבר מהקורען, ואמרתם שקראתיו וידעתי כולו. לא האמינו. היתכן, אמרו, איש יקרא הקורען, ולא יאמין בו אמונת אימוץ? תשמעו מה הוא ענה להם. גם בעיני יפלא, איש יקרא הקורען, ולא יבין...? הוא לועג להם ואומר, שהוא מתפלא ההיפך. איך יכול להיות? הרי מי שיקרא את הספר שלהם, יבין כי הכל שטויות, מההתחלה ועד הסוף. הדברים הטובים שיש שם, הם לקוחים ומועתקים מתורתנו הקדושה, ואפילו ממדרשי חז"ל. שבעים אחוז מן הקורען, גנוב הוא מאתנו. והיתר דברים בטלים משלהם.

אתם יודעים, ישנם שם דברים, אשר לא ייאמנו. הם משוגעים, אינם יודעים בין ימינם לשמאלם. הרי המשוגע שלהם, לא ידע היסטוריה. הוא ידע, כי יש את משה רבינו, ואת אהרון, ואת מרים. הוא שמע על כך. והוא שמע על יש"ו, כי שם אמו היה מרים. זה נכון. אבל הוא התבלבל. הוא חשב, כי האמא של יש"ו, היא האחות של משה רבינו. וכך הוא כתב בספר שלהם. עד כדי כך הם מטומטמים. זאת טעות, של אלף שנה ביניהם.

הערה מהקהל: גם אני שמעתי כך ממישהו ערבי בעבודה.

תשובת מרן שליט"א: וילכו אחרי ההבל ויהבלו [ירמיהו ב', ה'].

אבובאכר. [אומרים שהיה יהודי באגדאדי, לפנים שמו בישראל בכור, ומעלתו גדולה אצלם, כידוע מספריהם]. היא קרית מלך רב, מושל החיים והמתים, אשר בידו היה גם נפשות הראשון. אדם, חנוך, נח, והאבות יוסף ישי דוד ושלמה, ומשיח, אשר בעלותו חיים לשמי מרום, הושיבם אצלו לכסא כבוד בגן עדן.

הערבים מוכנים למות, להתפוצץ במסירות נפש, כיון שמבטיחים להם, כי בגן עדן יהיה להם את כל התענוגות שבעולם. תשמעו מהיכן שורש הדבר. זאת האמונה המטופשת של ערבים, והם מוכנים למות למענה. הרי אין להם הרבה שכל. להתעדן על כל טוב תענוגי בני האדם, שהם בהמה המה להם. אלף נשים, עלמות ופילגשים אין מספר וכו' וכו', כידוע מהבליהם.

כעת הוא כותב, דבר מעניין. ואולם לא אכחד, כי אמונתם אמונת (אימוץ) [אומן], לא יסוגו מפני כל ויכות, וכל חקר לא ידיחם ממקום. ולא אכחד תחת לשוני, כי כאשר בנתי על כל ענייניהם, ראיתי כי בכל שגעונותיו, הועיל להם הפְּרָאִי הזה, תועלת רבות, ומדות נכבדות, בתתו להם אמונת היחוד בשלימות (וכאשר העיד הרמב"ם באגרותיו). גם נתן להם חוקים טובים, ומשפטים ישרים, אם ישמרום כראוי.

הרמב"ם כותב עוד בהלכות מלכים, כי זאת הדרך לבוא המשיח, לקרב אותם לתורה ולמצוות. גם כתוב בספרים, כי עם ישראל נמצא בגלות בין ישמעאל ועשו, כיון שהדת שלהם היא קצת קרובה לדת שלנו. אם היינו בין אומות הרחוקות מכך, כגון בין עובדי עבודה זרה, אזי הדבר היה קשה לנו ביותר. לכל הפחות, האומות אשר אנו בגלות בתוכם, הם קרובים לאמונה שלנו, שהרי הם קיבלו את התורה מאיתנו.

כמו־כן, יש אצלם הלכה נוספת. הם חושבים, כי אשה יכולה להרות, אפילו לאחר שבע שנים, מאז שבעלה עזב אותה. כביכול נמצא באיזה שהוא מקום בגוף, התחבא וישן, ולאחר שבע שנים הדבר התעורר, והיא עדיין יכולה להיות הרה ממנו.

זה מה שבעל אבן ספיר אומר, 'שְׁהֵם בְּהֶמָּה הֶמָּה לָהֶם'. כך המשפט שלהם. לא ניכנס כעת, לכל הסיפורים שקרו בעניין זה.

בכל אופן, הם לא מתעסקים בחכמות. הם לא מבינים. יש להם הרבה שטיות והרבה טעויות.

שאלה מהקהל: א"כ איך הם ידעו את כל החשבון של האלגברה.

תשובת מרן שליט"א: זהו דבר פשוט יותר, ולמעשה התחיל לפנייהם. זאת לא 'חכמה'. גם חשבון האצבעות, במקום לוח הכפל, כבר קדם להם. הדבר מובא במדרש איכה רבה, שמסר אותו ר' צדוק לאספסינוס. [ביתר הרחבה, בשיעור הבא בל"נ].

רבינו הרמב"ם, כותב בהלכות תשובה [פרק ח' הלכה ב'], בעניין העולם הבא. וז"ל, העולם הבא, אין בו גוף וגויה, אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף, כמלאכי השרת. הואיל ואין בו גויות, אין בו לא אכילה, ולא שתייה, ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכין להן בעולם הזה וכו'.

ובהלכה ו' כותב הרמב"ם כך, שמא תקל בעיניך טובה זו, ותדמה שאין שכר המצוות, והיות האדם שלם בדרכי האמת, אלא להיותו אוכל ושותה מאכלות טובות. אולי כך יחשוב האדם, כי זהו השכר הטוב שהוא יקבל עבור המצוות שעשה, את כל המאכלים והמשקים הטובים והטעימים ביותר. ובעל צורות נאות, ולובש בגדי שש ורקמה, ושוכן באהלי שן, ומשתמש בכלי כסף וזהב, ודברים הדומים

לאלו, כמו שמדמיין אלו הערביים הטפשים האוילים השטופים בזמה.

רבינו הרמב"ם, ידע בדיוק את דעותיהם ואמונותיהם, שהרי הוא היה ביניהם, וקרא את ספריהם. והרמב"ם אומר, כי בגלל הטיפשות שלהם, ומפני שהם שטופים בתאוות, ממילא הם חושבים, כי זהו השכר שהם יקבלו בגן עדן.

אבל החכמים ובעלי דעה ידעו, שכל הדברים האלו, דברי הבאי והבל הם, ואין בהם תועלת. ואינה טובה גדולה אצלנו בעולם הזה, אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה, וכל הדברים האלו צרכי הגוף הם. ואין הנפש מתאוה להם ומחמדתן, אלא מפני צורך הגוף. בעולם הזה, אנחנו חושבים כי הדברים הללו טובים, כיון שאנחנו מגושמים. בעלי גוף. הנפש מתאוה לכך, כיון שזהו צורך הגוף. אבל כאשר אין את הגוף, הרי בעולם הבא ישנן רק הנשמות, ממילא כל התענוגות הללו הם שטויות.

הטובה הגדולה, שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה. שאין אנו יודעים בעולם הזה, אלא טובת הגוף, ולה אנו מתאוין. אבל אותה הטובה גדולה עד מאד, ואין לה ערך בטובות העולם הזה, אלא דרך משל. אבל בדרך האמת, שנערוך טובת הנפש בעולם הבא, בטובות הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה, אינו כן. אלא אותה הטובה גדולה, עד אין חקר, ואין לה ערך ודמיון. הוא שאמר דוד, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. אי אפשר להבין, את גודל תענוג הנשמה בעולם הבא, כיון שזהו דבר רוחני. לא שייך לתפוס זאת, במושגים שלנו. אין לנו את הכלים לכך. הרמב"ם כותב בפירוש המשניות [סנהדרין ריש פרק העשירי, הוא פרק חלקן], כי זהו כמו אדם עיוור מלידה, אשר אי אפשר להסביר לו, מה הם גווני הצבעים. הדבר לא נתפס אצלו, לא שייך לתאר שיבין, כיון שזה לא במושגים שלו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

הוא, משכנא דְעַרְבָאִי. א"כ יוצא, כי 'משך' זאת רק דוגמא, והכוונה היא על כולם. ומזכירים את 'קידר', כיון שזהו העיקר שלהם.

ממשיך רבינו הרמב"ם ואומר, ואנחנו בעודנו סובלים שעבודם, וכזביהם ושיקרותם, למעלה מיכלתנו, אין ביכולת האדם כוח לסבול. א"כ, מה עלינו לעשות? והי כמו שאמר דוד ע"ה [תהלים ל"ח, י"ד] "ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו". וכמו שהוכיחונו רבותינו, לשאת כזבי ישמעאל ושקרו לשתוק ממנו. וסמכו זה לפסוק, שכתוב בשם בניו, "ומשמע ודומה ומשא", שמע דום ושא.

'ומשמע ודומה ומשא' היינו, תשמע ותידום ותישא, דהיינו תסבול. הרמב"ם כותב, כי כך לימדונו חז"ל. היה לו מדרש כזה. המאמר הזה, מובא גם במדרש הגדול. בקיצור, אנחנו צריכים לסבול את כל ההתפרצויות שלהם.

דרך אגב, צריך לכאורה להבין, הלא המדובר בשמות בניו של ישמעאל. א"כ, כיצד אפשר לדרוש זאת כך? אלא חושבני, כי חז"ל דייקו זאת, מכך שזהו בפסוק נפרד. לכאורה, מדוע לא חיברו זאת לפסוק שלפניו? היה יכול להיות כתוב כך, וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל, בְּשֵׁמֹתָם לְתוֹלְדֹתָם, בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נָבִית, וְקָדָר וְאֲדָבָאֵל וּמִבְּשָׁם, וּמִשְׁמַע וְדוּמָה וּמִשָּׂא וּבְרָאשֵׁית כ"ה, י"ג-י"ד]. מדוע הדבר צריך להיות, בפסוק נפרד? בפסוק קטן, בן שלש מלים? לכן, מכיון שהדבר אינו מחובר אל הפסוק שלפניו, או אל הפסוק שלאחרי כן, א"כ ישנו כאן רמז, שהוא 'שמע ודום ושא'.

כעת אומר הרמב"ם, דבר חשוב. וכבר הסכמנו כולנו, גדולים וקטנים, לסבול שעבודם, שכן אמר ישעיהו ע"ה [ישעיה ג', וי"ו] "גוי נתתי למכים ולחיי למורטים פני לא הסתרתני מכלימות ורוק". ועם כל זה, לא נוכל להינצל מרוב רעתם ופחזותם בכל זמן. וכל זמן שאנו רודפים שלומם, הם רודפים אחרינו בחרום

באיגרת תימן, כותב הרמב"ם כך, ואתם אחינו, ידוע לכם שהקב"ה הפילנו במהמורות עונותינו בתוך אומה זו שהיא אומת ישמעאל, שרעתם חזקה עלינו, והם מתחכמים להרע ולמאוס אותנו, כמו שגזר עלינו יתברך "ואויבינו פלילים". ושלא תעמוד על ישראל אומה יותר אויבת ממנה, ולא אומה שהרעה בתכלית הרעה לדלדל אותנו ולהקטין אותנו ולמאוס אותנו כמוהם. שאפילו דוד המלך ע"ה, כשראה ברוח הקודש כל הצרות העתידות לישראל, התחיל לצעוק ולקונן בלשון האומר מרעת בני ישמעאל ואמר תהלים [ק"כ, ה'] "אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר". וראו איך זכר "קדר" משאר בני ישמעאל, לפי שהמשוגע הוא מבני קדר, כמו שהוא מפורסם מייחוסו וכו'. דהיינו, דוד המלך מזכיר דוקא את 'אהלי קידר', כיון שהמשוגע שלהם, הוא מיוחס לקידר, שהם עיקר מלכות ישמעאל. מכך פחד דוד המלך, כי עם ישראל יהיה בגלות הקשה הזאת ביניהם.

לכאורה, מה נאמר על המלים, 'כי גרתי משך'? הרי משמע, כי זה לא רק 'קידר'? מדוע הרמב"ם אומר, כי דוד המלך ע"ה, צועק רק לגבי ישמעאל?

רואים מכאן, כך היגעת למסקנא, כי הרמב"ם מפרש את הפסוק, כדעת הרד"ק האומר, כי 'משך' זאת אינה אומה. אמנם בפרשת נח, מוזכר גם 'משך', בין בני יפת. כמו שנאמר, בְּנֵי יִפֶּת, גִּמְר וּמְגוֹג, וּמְדֵי וַיּוֹן וְתַבֵּל, וּמִשְׁךְ וְתִירָס [בראשית י', ב']. ואכן, כך רש"י מסביר [בספר תהלים פרק ק"ב פסוק ה']. אבל הרד"ק [שם] מסביר, כי 'משך' היינו, שהגלות נמשכה. וז"ל, אויה לי כי גרתי משך, גרתי בגלות משך. כלומר, שנמשכה גלותי מאד. ו'שכנתי' עם רעים, עם 'אהלי קדר'. וזכר הגלות אשר בישמעאל, ולא זכר אשר באדום, כי רוב גלות ישראל בין הישמעאלים. וזכר קדר, כי הם המשפחות המיוחסות אשר בישמעאל, והם ראשי המלכות. כמרכן, תרגום המלה 'משך'

ובמלחמה. הדבר פלא עצום. הרמב"ם כותב דברים, אשר אנו רואים אותם גם כיום. כמה שאנחנו רוצים לחיות עמם בשלום, עושים איתם כיום כל מיני הסכמים, הדבר לא מועיל. צריכים לדעת, הפלסטינאים הם על שם פלשתים. זהו השורש שלהם. במחוז העיר עֶזְהָ. כך כתב רס"ג בתפסיר. והם קראו כך, לכל ארץ ישראל. לא משנה. בכל אופן, אי אפשר לעשות איתם שלום. כמו שאמר דוד המלך ע"ה [תהלים ק"ב, ז'] "אני שלום וכי אדבר המה למלחמה".

אומר הרמב"ם, כל שכן אם נעורר עלינו, ונקרא במלכות בדברים בטלים ושקר, הלא נסכן בנפשותינו ונבוא לידי מיתה.

הרי אז בזמנו, היה משיח שקר בארץ תימן, והם רצו כביכול להקים כעת את מלכות בית דוד וכו'. לכן הרמב"ם כתב להם, תזהרו שהערבים לא ישתגעו. אם אתם תתפארו במלוכה בשטות ובכזב, פירושו שאתם מוסרים את עצמכם למיתה רח"ל.

איסור התגרות באומות ואיסור עלייה להר הבית, וצורך החיזוק בענייני קדושה וצניעות.

למה אני אומר זאת? כיון שאני שומע, כי ישנם כיום שתי מחנות. האמת היא, כי אינני קורא עיתונים, ואינני שומע חדשות וכדומה, רק קולט את הדברים מפה ומשם, ראשי תיבות וסופי תיבות, וכך אני מבין פחות או יותר. אני מקוה, כי אני מדויק. ואם לא דייקתי, לא נורא. אשמח אם מישוהו יתקן אותי. בכל אופן, כך אני מבין, פחות או יותר.

ישנן כיום שתי דעות. שתי מחנות. ישנה את הדעה, של גדולי התורה, בני התורה, עולם התורה, אשר אוחו כי במצבים הללו צריך להתאפק. כמובן, צריכים להישמר וכו', אבל

לא להילחם כנגד הערבים, לא להתגבר נגדם. אלא, צריכים לדעת כי הכל הוא בעוונותינו הרבים, ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. ויש מחנה שני, האומר כי צריך להתגבר ולהראות שאנחנו חזקים, צריך לעלות להר הבית, להראות כי אדרבה, אנחנו השולטים. לעורר מלחמה כנגדם. אלו פחות או יותר, שתי הכיוונים.

צריכים לדעת, אסור לעלות להר הבית, לפי דעת רוב הפוסקים. כך דעת הרמב"ם ובהלכות בית הבחירה פרק ו' הלכה י"ד, וכך דעת הרא"ש ובתוספותיו ליבמות דף פ"ב ע"ב. כמעט כל הפוסקים סוברים, כי הדבר באיסור כרת רח"ל. אפשר לראות בקול סיני דף שע"ד שע"ו. להלכה למעשה, רוב ככל הפוסקים סוברים, כי הדבר אסור. ואלה הסומכים על הראב"ד בהשגותיו שם ועוד מיעוט פוסקים, זה לא יועיל ולא יציל מצד אחר, כי סוף סוף הם מתגרים בכך באומות העולם. זה בדיוק מה שהבאנו מקודם בשם הרמב"ם, כי צריך לעשות ההיפך, עלינו לסבול זאת, זמשמע ודומה ומשא'.

לפני כמה שנים, דיברתי בעניין ביצת היענה, אשר יש הנוהגים לתלותה בבית הכנסת. כתבתי בס"ד על כך, בספר נפלאות מתורתך, כמעט חמשים טעמים למנהג זה, וזהו הטעם הארבעים ושתים בערך. הבאתי שם את דברי הרמב"ם שהבאנו לעיל, ואמרתי כי לכן נהגו לתלות את ביצת היענה, בתורת סימן. כי כאשר מכים את היענה, היא שותקת. לא מפני שהיא חלשה. והראיה, כי כאשר רוצים לקחת לה את הביצים, היא מתנפלת ותוקפת. היא דוקא אמיצה, אבל היא סובלת ושותקת. לכן, עניין תליית ביצת בת היענה, היה מצוי דוקא בארצות ישמעאל, כמובא בספרים. בעל מדרש תלפיות מביא זאת, וכן בעל שפתי כהן, וכן היעב"ץ מזכיר כי זהו המנהג בארצות תוגרמה, וכך נהגו גם בארץ תימן, בבתי כנסת רבים, לתלות ביצת יענה בבית הכנסת. זהו

שערי יצחק – השיעור השבועי

הרמב"ם מורה לנו באופן חד משמעי, כיצד עלינו לנהוג כלפי הישמעאלים. הוא מביא את דברי הרמב"ם שהבאנו לעיל, כי צריכים לנהוג כך, 'זמשמע ודומה ומשא'.

הרי גילה לנו הרמב"ם, שהנהגה של כלל ישראל בעת צרת ישמעאל צריכה להיות, שנסבול שקרי הישמעאלים ונשמע ונידום.

בהמשך דבריו, הוא אומר איזה רעיון. הרי אמרנו מקודם, כי לישמעאלים ישנה אמונה חזקה מאד.

דיברתי על עניין זה, כאן בביהמ"ד, בליל שבת. ומישהו שאל אותי, כי אם יש להם אמונה כ"כ חזקה, אזי לכאורה הם צריכים לקבל שכר על כך? ענית לוי, כי הם כמו בהמות, ואינם צריכים לקבל כל שכר. וכי בגלל שהם טפשים כבהמות, ומאמינים בצורה עיוורת באיזה דבר, אם הם מוכנים למסור עצמם למיתה, בשביל לקבל את כל התאוות שלהם, וכי על זאת מגיע להם שכר? בודאי שלא. דהיינו, אם הם מאמינים בכך, בלי שום שכל, כמו פתי המאמין לכל דבר, אמנם זה לא פלא, אבל לא מגיע להם כלום על כך.

ואם תאמר, הרי כתוב בפסוק, וְהָאֱמֹן פִּי יָנִי, וַיִּחַשְׁבֶּהָ לוֹ צִדְקָה [בראשית ט"ו, ו']? התשובה היא, כי זהו רק לגבי יהודי, אשר מאידך יש לו הבנה, ומאידך בכל זאת יש לו אמונה, אפילו אם הוא מאמין בתמימות.

רק תדעו לכם, האמונה שהיתה אצל אבותינו בתימן, אינה כפי האמונה שישנה כיום. גם את הדבר הזה, הרגיש בעל אבן ספיר. הוא כותב ובחלק ב' פרק ט"ו, כי האמונה של יהודי תימן, היא חזקה מאד. ומי שהכיר את הדור הקודם, אכן ראה את זאת.

אחד הטעמים לכך. בארצות אשכנז, לא היה נהוג עניין זה, אלא רק בארצות ישמעאל.

כתבתי [שם] כך, אפשר לומר, כי בארצות ישמעאל הניחו ביצת בת יענה בבית הכנסת, לרמוז על כך שהיא שותקת אפילו שמכים אותה, כמו שכתב הרמב"ן. וחויץ מזה, לביצה אין פה. עלינו לשתוק ולסבול בדומיה. ולא תחשוב כי רק בגלות, אלא גם היום שהקב"ה החזיר אותנו לאדמתנו, בני ישמעאל זוממים תמיד להשמיד אותנו, בטענה כי גירשנו אותם מהארץ. ולא זו בלבד, כל זמן שישנו יישוב יהודי בארץ ישראל, הדבר הוא כנגד הדת שלהם. הם לא יכולים לסבול זאת. אם עם ישראל חוזר לתקומה, הדבר מוציא אותם מדתם ומדעתם, זה סותר אותם.

לכן צריך לדעת, כי הכל הוא בעוה"ר, וכמובן שצריך לעשות את מה שצריך בכדי להתגונן ולהילחם, אבל לא להתפאר ולהראות שאנחנו יותר חזקים. כי אדרבה, אם נראה להם שאנו מתגברים עליהם, אזי הדבר יקומם את כולם עלינו. זאת היא הנקודה.

ראיתי השבוע בספר 'ממעמקים' ובראשית, עמ' 114, להרה"ג משה שפירא מעיקו"ת ירושלים ת"ו, הוא אחד מגדולי בעלי המחשבה והמור וההשקפה התורנית בדורנו, בירושלים עיקו"ת, שהביא את דברי הרמב"ם הללו לעניינינו, לפני שנים רבות, וכתב כך, שתי אפשרויות עומדות בפנינו. מצד אחד, אפשר להגיב באופן נמרץ למצב, ולהנהיג את עצמנו בעזות רוח נגד הקמים עלינו. ומצד שני, אפשר לנהוג באיפוק, ולכוון את מגמת פנינו לתשובה ותפילה לבורא העולם, כמו שנהגו היהודים בימי מרדכי ואסתר. אומת ישמעאל, משליטה אימה ופחד, מצירים מאד, מכים מכה אחרי מכה. איך צריכים להתייחס לזה, מבחינת חובת הלבבות?

כאשר בעל אבן ספיר הגיע לארץ הודו, וראה שם את הכת הנקראים בני ישראל, הוא חקר על מוצאם והגיע למסקנא, ולדעתו, ראשית בואם מארץ תימן, מזה כאלף ושש מאות שנה. ועדות לההגדה שבאו מתימן היא, כי במראה ודמות פניהם ומנהגייהם, שווים הם לאנשי תימן. כמוהם, פניהם ארוכים ושחרחרות, וכן מבנה גופם דומה ישו למו. מניחים פאותי שערות הצדעים, כדת היהודים, ארוכות כהתימנים. וחיזוק האמונה בעניינים הרוחניים, ג"כ כמוהם. מובן, כי הוא הבחין בכך.

אבל המדובר הוא, לגבי יהודי עם שכל, אשר מאמין. דהיינו, ישנה אמונה, וישנה אמונה. ישנו אדם המאמין, כאברהם אבינו ע"ה, אשר קיבל שכר על אמונתו, כמו שנאמר 'ויחשבה לו צדקה'. והסיבה היא, כיון שאברהם אבינו, היה בעל מחקר. דיברנו מקודם, בעניין החקירות. כלומר, אדם החוקר והמבין, הוא נאבק במשהו נגדי. וכאשר הוא בכל זאת מאמין, אזי מגיע לו שכר, כיון שהוא התאמץ בכך. אבל אין המדובר, כאשר האדם מאמין סתם, כמו טיפש, בגלל שכך אמרו לו, והוא לא חושב כי ישנו בכלל צד אחר.

מסבירים זאת על הפסוק, בחלק 'עניינים' [מובא בחומשים כגון רב פנינים, כתר תורה עם חמשים פירושים, על יד דעת זקנים מבעלי התוספות], אברהם אבינו היה חוקר ופילוסוף ואיצטגנין. ואמרו חז"ל (יומא כ"ח), אברהם אמר להקב"ה, המזל דוחקני, שרואה אני במזלי שאיני מוליד וכו'. שלא יהיו לי ילדים. ואתה עכשיו אומר לי שכך? דרך החוקרים, לילך אחרי מראה עיניהם ושכלותם. ואמר לנו הכתוב, כי מעתה השליך אברהם אבינו כל חקירותיו, ועזב עצמו רק על האמונה. והאמין בה'. והקב"ה חשב זאת לאברהם לצדקה, כמו שאמר הכתוב 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך'. על אמונה כזאת, אכן מגיע השכר.

ממשיך הרב שפירא [בס' ממעמקים שם] ואומר כך, משמעות הדבר היא כך. הדבר ידוע, שאין אומה יכולה לשעבד את כלל ישראל, אלא אם כן ישראל פגומים באותה מדה שהאומה ההיא מייצגת. ובכן, מאחר שעניינם של ישמעאל הוא האמונה הפגומה, שאומרים ישמעאל שרצונם הוא רצון ה' כמו שהתבאר, הרי האופן להתגבר על אותה מדה, הוא ההתעצמות במדת ביטול הרצון, והקרבתו כלפי רצון ה'. והן הן דברי הרמב"ם, שקבע לנו במסמרות, לידום בעת צרת ישמעאל. כי אמנם בהנהגה זו גופא, טמון סוד הניצחון של עם ישראל על ישמעאל. דווקא באי נקיטת צעדים נגדם, נזכה לניצחם. שהרי הדרך להתרומם מתפיסת ישמעאל היא, לעקוד את רצוננו על מזבח רצונו יתברך, ולהתמסר לגזירתו, ולקבל עלינו את הנהגתו, ורק באופן זה ננצח את קליפת ישמעאל. והקב"ה ישמע בקולנו, כשם ששמענו בקולו, וקיבלנו את גזירתו כמ"ש. הרי כתוב בפסוק, **וְיַעֲנֶם** [תהלים נ"ה, כ"ז]. כתוב בפרקי דרבי אליעזר [פרק ל"ז], חמשה עשר דברים עתידין ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים וכו'. מסיים הרב שפירא, והקב"ה עתיד לשמוע את נאקת העם, ממה שעתידיים בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים.

הוא הכניס בדברי הרמב"ם, איזה רעיון. אולם הרמב"ם לא אמר זאת. דהיינו, הוא אמנם הוסיף כאן, נקודה חשובה. לפי דבריו, כיון שהדבר בא אצלם מחמת האמונה שלהם, אזי בכך הם מצליחים להתגבר עלינו, על אף שהאמונה שלהם היא שטות. והתיקון לכך הוא, שאנחנו צריכים להתחזק באמונה, ולהאמין שסוד הניצחון שלנו הוא דוקא ע"י שנסבול, למרות שהדבר נראה ההיפך מן השכל. כי לכאורה, וכי ע"י שנשתוק, ננצח אותם? אלא, צריך להאמין בכך, וממילא ע"כ נתגבר עליהם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

צריכים לדעת, כי דוקא השיגעון הזה שלהם, הנובע מן האמונה הטיפשית שלהם, עם הדומה לחמור, זהו הדבר שצריך לעורר אותנו, ושעלינו לתקן זאת. דהיינו, בעבר הערבים חיו עם היהודים, באהבה ואחווה ושלוש ורעות. כל השנאה אשר התעוררה אצלם כלפינו, זה הכל בעוונותינו הרבים. הבאתי בספר נפלאות מתורתך [הפטרת מסעי] בשם המגיד הירושלמי, הרב"צ ידלר, כי מאז שהתחילה הפריצות ברחובות בעיר חברון, כאשר התחילו אנשי השמאל ללכת בחוסר צניעות, מאז הקב"ה הכניס שנאה כבושה בליבם, ומאז התחילו כל הפרעות, כגון בשנת תרפ"ט בעיר חברון.

אס"כן, אנחנו צריכים לעשות ההיפך מהם. הרי אצלם, כל התאוות הגופניות השפלות, אלו הם הדברים, אשר גורמים להם למסור את הנפש. הם מוכנים למות ולהתפוצץ, כיון שהם מקווים, כי הם יקבלו זאת בשפע, ו"בהיתר" כביכול. לכן, אצלינו צריך להיות בדיוק ההיפך, עלינו לחזק את הקדושה והצניעות, בכדי להראות כי אדרבה, אנחנו רחוקים מכל התאוות הללו. עלינו לחזק את האמונה האמיתית. זהו הדבר, אשר צריך לעורר אותנו, להרחיק מעלינו את כל התאוות. כגון, כל המכשירים המכשילים, אשר נכנסו אלינו, ושהאנשים נופלים בהם. עלינו להיות, ההיפך מהם. ואם נעשה את הדבר הזה, יתקיים בנו בע"ה, מה שכתוב בסוף פרשתנו, **עַל פְּנֵי כָּל אֶחָיו נָפַל** [בראשית כ"ה, י"ח]. אומר בעל הטורים, כי סמיך ליה, וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק [שם שם, י"ט]. דהיינו, אחרי שישמעאל יפול, או אז מתחילים תולדות יצחק.

גם בעל ספר ממעמקים, שהבאנו את דבריו לעיל, מביא זאת בסוף דבריו בזה"ל, ננעוץ סוף דברינו בתחילתם, ונסיים בדברי בעל הטורים [בראשית כ"ה, י"ח] שצוטטו בתחילת המאמר, **עַל פְּנֵי כָּל אֶחָיו נָפַל**, וסמיך ליה

זהו רעיון טוב. אך אין לכך מקור, בדברי הרמב"ם. אבל חושבני, כי הרעיון אינו במקום. כיון שהרמב"ם כתב את הדברים הללו, עבור יהודי תימן, אשר לא היו פגומים בענייני האמונה, כמו שאמרנו. אכן, לדור שלנו, לכלל הציבור, הרעיון שלו הוא רעיון טוב, אבל הדבר לא שייך כלפי הדור ההוא. לפענ"ד אי אפשר להכניס זאת בדבריו.

בכל אופן, צריכים לדעת כך. הרי הרמב"ם כותב [בהלכות מלכים פרק י' הלכה ו'] כי רק על שבע מצוות בני נח, הם מקבלים שכר. אבל אסור להם להוסיף מצוות, אשר אינם כתובים בתורה.

מהר"ץ חיות מביא בספרו מנחת קנאות [סוף כרך שני, קונטרס אחרון, דף תתל"ז], כי בדתות החדשות, דהיינו אצל הנצרים ואצל הישמעאלים, ישנן גם שבע מצוות בני נח. אינני יודע אם הם מקיימים אותן, אבל זהו מה שקיים בדת שלהם. אולם הוא אומר כך, מ"מ, יש להם מצוות חדשות. כגון אצל הנצרים, אכילת הלחם והיין בפסח שלהם. והישמעאלים, באיסור אכילת החזיר ושתיית היין. הרי בן נח, אינו מצווה שלא לאכול חזיר. פתאום יש להם איסור כזה? ומדוע אסור להם לשתות יין?

דרך אגב, טוב שאמרו להם שלא לשתות יין, כיון שהם חמומים גם בלי היין, ואם הם עוד ישתו יין, הם בכלל יהיו 'מגאנין' לגמרי. בכל אופן, אצלם זהו איסור מן הדין. והרי הרמב"ם כותב, כי אין להם לחדש דת, או לעשות מצוות לעצמם. א"כ, אינם בגדר 'גר תושב'.

גם הרשב"ץ כותב [בשו"ת התשב"ץ חלק ג' סימן קל"ג], כי אסור לישראל, לשחוט לישמעאלים כבש לפסח, לפי שזו מצוה קבועה להם, ואין מניחים לבני נח להוסיף על שבע מצוות שלהם. אסור להם להוסיף, על שבע מצוות בני נח.

זאלה תולדות יצחק, לומר כשיפול ישמעאל באחרית הימים, אז יצמח בן דוד, שהוא מתולדת יצחק. והדברים מדוייקים מאד.

דרך אגב, הוא מוסיף הערה, לפני שהוא מסיים, הדבר א"צ לפנים, שאין אנו מכריעים בשאלות כיצד יש להתגונן בפועל כנגד אויבינו הקמים עלינו. זו שאלה של השתדלות, על פי מהלכי הטבע, ומחובתנו להתגונן בדרך הטובה ביותר. כל דברינו אינם אלא להבין את המוטל עלינו, בבחינת חובת הלבבות ומהלכי המחשבה. דהיינו, הוא רק מסביר בדרך השקפתית, כיצד להתגונן כנגדם.

יוצא מן הדברים, כי גם אם אנחנו מתגוננים, אל לנו להפעיל כוח כנגדם, או להראות שאנחנו השולטים, כיון שהדבר רק יעורר את שנאתם כלפינו. אלא, אנחנו צריכים לסבול זאת בשתיקה. זו גזירה מאתו יתברך.

אולי אפשר קצת ללמד קצת זכות עליהם, על אלה שבכל הדורות שלפנינו התנקמו בהם כשיכלו, כי זה כפי שכתוב לגבי גלות מצרים, שהם הרעו לנו יותר ממה שנגזר עלינו. א"כ אולי גם הערבים עושים כך, יותר ויותר. אבל, צריך לעשות זאת בצורה מבוקרת ונכונה. דהיינו, לא לעשות זאת בצורה, שכביכול אנו מענים ומשעבדים אותם. כי אז, הרודפים נהפכים להיות הנרדפים, וממילא כביכול הם אלו המסכנים. כגון על מה שמדברים לגבי המחבלים, שאפילו לאחר שהשתלטו עליהם, רוצים להרוג ולהשמיד אותם, אפילו שכבר נראה כי אינם יכולים עוד להזיק. נראה כי בסופו של דבר, זה רק גורם לשנאה כלפי עם ישראל. צריך לקחת זאת בחשבון. כיון שאם מראים להם, כי כביכול ידינו רמה עליהם, אזי הדבר רק מעורר את שנאתם כלפינו. כמו כן, כאשר עולים להר הבית, להראות כביכול שאנחנו השולטים, וכביכול אנחנו רוצים לבנות את בית המקדש. כל הדברים הללו, מעוררים

את שנאתם, וכל העולם אתם. אדרבה, אנחנו צריכים להיות, זמשמע ודומה ומשא'.

מסיים בעל ספר ממעמקים ואומר, כי יצחק, הוא אשר עקד את רצונו האישי לגמרי על מזבח רצונו יתברך, ובחינתו היא העומדת בתכלית הניגוד לבחינת ישמעאל. הישמעאלים, ממציאים דברים מעצמם בשם הקב"ה, ואומרים שזהו רצון ה'. הדבר שקר וכזב. ובכן, כאשר ינחול ישמעאל מפלה, ותתבטל אמונתו המוטעית, אזי תצמח ותתעצם האמונה הטהורה והזכה בבורא כל העולמים במהרה בימינו.

המקום ברוך הוא יזכנו, בקרוב בימינו, לגאולה שלימה, אכי"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ, או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה. פרטים בטלפון: 050-4140741

ומה שכותבים אבותי... להושיע עמנו...
 ה' אלהינו ה' אלהינו ה' אלהינו...
 ממצרים... יעודה...
 יהוה רבך יהוה...
 אלהים...
 כבד גבנות פצת עין...
 תטב לאחור...
 עין...
 כפי ההפכה...
 תם יצאךך...
 אבותינו ממצרים...

ומוסיף זה הנסח...
 בהיות אבותינו בנותן...
 שם פרו ורבו...
 זכרם מקרב תכל...
 צפוך וצת שפך...
 שצמע בן אולם...
 הראים באותות...
 לברך גורו...
 ימאן ידיר...
 רצום...
 יעקב...
 שועיהם...
 דינים...
 קוניהו...
 כך יניא...
 זשעים...
 פליטה...

ומה שכותבים אבותי...
 ויבטרו ואחור...
 מאי יניא...

הללו עבדי...
 ואין חומרין...
 נעמד עין...
 נצטרך...
 יאן כפי...
 גנו עולמי...
 הצא שז...
 הללו עבדי...
 תהלה...
 צמח...
 ימי...
 אין...
 לפי...
 ואמא...
 לילך...
 הללו...

הכרך על...
 נטילת ידים...
 שבת הקיץ...
 דעתו בשעת...
 תריאה...
 הקבר...

צילום 2 מתוך התכלאל הנזכר, אגדתא דפסחא, סיום הברכה גואל ישראל כפי שכתב מהרי"ץ בעץ חיים, ולא גאל. וברכת בורא פרי הגפן, גם על הכוס השני.